

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

David Marek

Geografické profilování

Geographical profiling

Praha 2017

Vedoucí práce: PhDr. Hedvika Boukalová, Ph.D.

Rád bych poděkoval především paní PhDr. Hedvice Boukalové, Ph.D. za cenné rady, připomínky, podporu, odborné vedení mé práce a také za to, že jsem se na ni mohl obrátit s jakýmkoliv problémem a vždy se snažila v co nejkratší době odpovědět.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Opařanech dne 9. 5. 2017

.....

David Marek

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá geografickým profilováním, přičemž je kladen důraz na trestný čin vloupání. V první části vymezuje pojem geografické profilování. Dále se práce věnuje historii geografického profilování a představuje základní teorie, které se využívají v rámci profilování. V bakalářské práci je popsána teorie racionální volby, teorie rutinních činností, vzorců kriminality a teorie rozbitých oken. V další části je popsán samotný mapovací proces. V rámci mapování jsou konkrétněji popsány kotevní body, situační vyvolávače zločinu, horká místa a modely kriminality. Na proces mapování navazuje kapitola o lovecké typologii pachatelů. Dále jsou představeny různé možnosti prevence za využití informací z geografického profilování. V další části jsou shrnuty vybrané informace týkající se vloupání. Součástí bakalářské práce je návrh výzkumného projektu. Cílem výzkumného projektu je zmapovat především situační podněty, které ovlivňují rozhodovací proces při vloupání. Dále si práce klade za cíl porovnat akční rádius pachatele vloupání.

Klíčová slova:

geografické profilování, pachatel, vloupání, trestná činnost, modely kriminality

Abstract:

This bachelor thesis concerns on geographical profiling, whereas it emphasizes the crime of break-in in the context of this profiling. In the first part, the thesis defines the term geographical profiling. It also gives an attention to history of it and concentrates on the basic theories used in profiling. The thesis also describes the theory of rational choice, the routine activity theory, the broken windows theory and the theory of crime patterns. In the next part, there is a concentration on the mapping process itself. The anchor points, the situational precipitators of crime, the hot spots and the models of crime are described. a whole chapter is dedicated to the hunting typology of perpetrators. The thesis also shows different possibilities of prevention with using the geographical profiling. One of the chapters summarizes the information about break-in. The part of the thesis is also the suggestion of research. The aim of this project out mainly situational factors of break-in. It also compare the radius of the perpetrator.

Keywords:

geographical profiling, perpetrator, burglary, crime, crime models

Obsah

Úvod.....	7
1. Geografické profilování.....	8
2. Historie geografického profilování.....	10
3. Teoretické koncepty geografického profilování.....	13
3.1 Teorie racionální volby.....	13
3.2 Teorie rutinních činností.....	14
3.3 Teorie rozbitých oken.....	14
3.4 Teorie vzorců kriminality.....	15
4. Proces mapování v geografickém profilování.....	17
4.1 Kotevní body.....	20
4.2 Kruhová hypotéza.....	20
4.3 Analýza horkých míst.....	21
4.4 Situační vyvolávače zločinu.....	24
4.5 Modely kriminality.....	25
5. Lovecká typologie pachatele.....	32
6. Prevence kriminality založené na modifikaci prostředí.....	35
6.1 Prevence kriminality prostřednictvím environmentálního designu.....	35
6.2 Situační prevence kriminality.....	37
7. Vybrané aspekty vloupání.....	41
8. Návrh výzkumného projektu.....	43
8.1 Cíle projektu.....	43
8.2 Výzkumné otázky.....	44
8.3 Metody sběru dat.....	44
8.4 Soubor.....	45
8.5 Sběr dat.....	46
8.6 Zpracování dat.....	46
9. Diskuze.....	47
Závěr.....	50
Literatura.....	51
Přílohy.....	56

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá geografickým profilováním. Jedná se stále ještě o poměrně novou metodu, která je využívána pouze doplňkově k dalším způsobům vyšetřování. V České republice je i v současnosti využívána minimálně a zájem o tuto metodu pozvolna roste. Geografické profilování zkoumá rozmístění trestných činů v prostředí a hledá nejdůležitější faktory, které se vyskytují v prostředí a které ovlivňují rozhodovací proces pachatele. Cílem geografického profilování je jednak vyřešit sériové trestné činy, ale také se snažit působit preventivně a upravovat prostředí tak, aby se snížila kriminalita v dotyčné oblasti.

Cílem této bakalářské práce je představit geografické profilování. Jedná se o zajímavý vyšetřovací nástroj, který se snaží pochopit rozhodování pachatele, pokud dojde k jeho interakci s obětí v prostředí. V prostředí na něho působí faktory, které hrají významnou roli při páchání trestného činu. Dlouhou dobu byl vliv prostředí na spáchání zločinu opomíjen a všechny teorie se zabývaly osobností pachatele. V poslední době se ukazuje, že na potenciálního pachatele působí i vlivy prostředí a kriminalita není dána pouze osobností pachatele, ale na rozhodování se podílí i rozložení města nebo příležitosti, které nabízí pachatelovo prostředí.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou velkých celků. V první části, literárně přehledové, je vymezen pojem geografické profilování a nastíněna stručná historie této metody. Na historii navazuje přehled teorií, které jsou klíčové pro geografické profilování, konkrétně se jedná o teorii racionální volby, teorii rutinních činností, rozbitých oken a teorii vzorců kriminality. Velká část bakalářské práce je věnována samotnému procesu geografického profilování, kde je popsán jeho postup a vymezeny klíčové pojmy, které se vztahují k tomuto profilování. Dále je zde uvedena lovecká typologie pachatelů. Předposlední částí literárně přehledové části je představení preventivních opatření, která mají základ v geografickém profilování. Poslední částí je uvedení některých aspektů vloupání, na což navazuje druhá část bakalářské práce. Druhá část představuje návrh výzkumného projektu, který se týká geografického profilování vloupání.

1. Geografické profilování

„Geografické profilování je metoda analýzy kriminálně relevantních dat a poznatků souvisejících s místy, kde se odehrály trestné činy tvořící sérii, za účelem zjištění místa obydlí neznámého pachatele těchto činů“ (Barilik, 2015, s. 123). Geografické profilování převážně pracuje s tezí, že trestný čin je spáchán v rámci určitého prostředí v určitém čase, kde dochází k interakci oběti s pachatelem. V rámci environmentální kriminologie bylo vypracováno několik teorií, které napomáhají analýze trestného činu a jsou podkladem pro profilování. Mezi nejdůležitější teorie patří teorie racionální volby, teorie rutinních aktivit a teorie vzorců kriminality. Na základě poznatků těchto teorií lze určit bydliště nebo místo zdržování, tzv. kotevní body, a pachatelovu znalost prostředí (Rossmo & Rombouts, 2008).

Geografické profilování je relativně nová metoda, která má základy v environmentální kriminologii. Pojem „environmentální kriminologie“ byl poprvé použit v knize *Crime Prevention through Environmental Design* amerického kriminologa C. Ray Jefery. Dochází k novému pohledu na zločin, kdy se vyšetřování a prevence zaměřují na studium prostředí (Barilik, 2015). Environmentální kriminologie studuje chování jedince v prostředí, které vytváří příležitosti ke zločinu, místo studia individuálních charakteristik pachatele. Trestný čin se skládá ze dvou důležitých prvků, kterými jsou pachatelé a příležitost. Studium příležitostí lze snížit možnosti k spáchání trestného činu a vytvářet nové možnosti v prevenci kriminality. Základními úkoly je tedy zkoumání kauzální role příležitostí a vysvětlení trestné události (Wilcox, Land & Hunt, 2003). Mezi hlavní představitele novodobé environmentální kriminologie patří Paul a Patricie Brantinghamovi, kteří přispěli k popisu prostředí jako jedné ze složek zločinu. Zločin se podle nich skládá ze čtyř částí. První složka je trestněprávní, kdy dochází k porušení právních norem. Druhou složku tvoří pachatel, třetí objekt trestného činu a čtvrtá, ve které se předešlé tři setkávají a vytvářejí kriminální událost, je místo činu, tedy prostředí a čas (Brantingham & Brantingham, 1991).

Rossmo pracoval s koncepcí Patricie a Paula Brantinghamových, podle které si pachatel vybírá oběti na místech, která dobře zná. Jejich myšlenku přetransformoval pro využití policie a kriminalistů, kdy se soustřeďuje na otázku, jak pomocí známých informací sestavit mentální mapu pachatele, a tudíž zjistit jeho místo bydliště (Rossmo, 2000).

Geografické profilování vychází z předpokladu teorie racionální volby, podle které se pravděpodobnost spáchání trestného činu snižuje s rostoucí vzdáleností. Zároveň z důvodu minimalizovat riziko odhalení je menší pravděpodobnost, že trestní čin bude spáchán

v bezprostředním okolí bydliště, tzv. nárazníková zóna. Vzdálenost od místa bydliště souvisí s hodnocením zisku a úsilí vynaloženého na seznámení se s místem činu, dopravní dostupností a možnostmi úniku. Spáchá-li pachatel trestný čin v nejbližším okolí, je zde vysoká pravděpodobnost odhalení, a proto výhoda, že dobře zná okolí, není tak důležitá jako pravděpodobnost ztráty a snazšího dopadení (Rossmo, 2000). Podle Cantera a Youngsové je nejpravděpodobnějším místem činu nejbližší okolí bydliště. Podle jejich výzkumů jen velmi málo pachatelů útočí na místech pro ně nových a neznámých a odhadují, že rádius páčání trestných činů se pohybuje okolo 0,89 až 3,87 kilometrů od místa bydliště (Canter & Youngs, 2008).

Environmentální kriminologie a studium prostředí jako jeden z důležitých aspektů zločinu se začal rozpracovávat na začátku 19. století. Druhým významným obdobím studia vlivu prostředí na páčání trestného činu byla první polovina 20. století v rámci Chicagské školy. Novodobá environmentální kriminologie přispěla navrácením a rozpracováním klasických myšlenek, především Chicagské školy, a vytvořením několika dalších teorií. Tato tři období jsou klíčová pro vznik geografického profilování (Andersen, Brantingham & Kinney, 2010).

2. Historie geografického profilování

První zmínky o zkoumání kriminality z pohledu umístění zločinu do prostředí pochází z první poloviny devatenáctého století. Francouzští sociologové Adriano Balbi a André-Michel Guerry v roce 1829 porovnali vzdělání a míru zločinnosti v různých oblastech Francie. Dospěli k závěru, že vyšší kriminalita byla v oblastech s vyšší vzdělaností. Jejich zjištění zcela vyvrátilo názor o roli chudoby, který byl v té době populární, a přispělo k většímu důrazu na roli prostředí při páchání trestného činu. Na tyto výzkumy navazuje dále belgický astronom a statistik Lambert Adolphe Quetelet, který doplňuje, že samotná chudoba není podnětem ke zločinu, ale ke zločinu dochází v místech střetávání chudoby a bohatství, kde jsou chudí neustále pokoušeni luxusem (Weisburd, Bruinsma & Bernasco, 2009). Tyto výzkumy přispěly k většímu zájmu o tuto problematiku jak v Evropě, tak v Americe a položily základ environmentální kriminologie, kdy poukázaly na to, že „*kriminalita není v prostředí distribuována náhodně, nýbrž rozličná místa vykazují rozličnou míru kriminality.*“ (Barilik, 2015, s. 12)

Na rozvoj environmentální kriminologie měla výrazný vliv Chicagská škola v USA. Tato škola přispěla kriminologii především teorií sociální dezorganizace. Chicago bylo jedno z nejvíce se rozšiřujících měst. Během osmdesáti let se počet obyvatel žijících ve městě zvýšil ze 4 000 na dva miliony v roce 1910. Chicagská škola přišla s myšlenkou, že klíčem k pochopení kriminality je studium společnosti a prostředí, ve kterém obyvatelstvo žije. Příčiny kriminality autoři spatřovali ve vlastnostech prostředí, a tudíž pro její snížení je potřeba měnit prostředí spíše, než měnit samotného člověka (Cullen, Agnew & Wilcox, 2014).

Chicagská škola obohatila environmentální kriminologii o tzv. sociální ekologii. Ernest Burgess a Robert Park přirovnali město k živému organismu, kde se jednotlivé části ovlivňují v rámci odlišného sociálně-ekonomického statusu, národnosti (Wortley & Mazerolle, 2008). Park se zaměřil převážně na mezilidské vztahy ve městě. Poukázal, že jednotliví jedinci jsou provázáni s oblastí, ve které žijí. V rámci migrace se mohou lidé snažit posunout a expandovat do okolních oblastí města, kde se střetávají se zájmy původních obyvatel. Sociální dezorganizaci způsobuje převážně rozvoj města a stavění dalších budov a továren. Burgess toto tvrzení dokazuje na rychlé výstavbě Chicaga, díky čemuž popsal pět prstencových zón. Na příkladu Chicaga je tedy snadno patrné, že města se skládají z pěti zón. První je centrální území města, kde se koncentruje obchod, komerce a kultura. Vedle této

části se nachází tzv. přechodná zóna. Tato zóna je charakteristická rychlou výstavbou levných bytů, továren, průmyslu a velkým přírůstkem heteronomního obyvatelstva. Třetí zónu tvoří dělníci pracující v průmyslu, čtvrtá zóna je obydlena střední sociálně-ekonomickou třídou a pátou zónu tvoří nejbohatší vrstva města, která si může dovolit dojíždět za prací do centra města (Burgess, 1925).

Shaw a McKay se zabývali převážně delikvencí mladistvých a popsali největší ohniska kriminality právě v zónách přechodu, kde je výrazná, přetrvávající chudoba a rychlý přírůstek obyvatelstva různých národností. V těchto oblastech se objevuje velká roztržitost názorů, nedostatečné prostředky a nejednotný společný cíl a zájmy, nenacházejí se zde pevné vazby mezi lidmi, což způsobuje sociální dezorganizaci (Shaw & McKay, 1942).

Na základě výzkumu Shawa a McKaye vyvozuje Vold základní poznatky o delikvenci způsobené sociální dezorganizací. Pro environmentální kriminologii je důležitý fyzický charakter. Největší míra delikvence byla zjištěna v průmyslových oblastech nebo v jejich bezprostředním sousedství. Zde bylo nejvíce opuštěných a zrušených budov a obyvatelstvo zde nemělo nejlepší sociální status s jasnými pravidly, hodnotami a normami. Na delikventní chování měl vliv také ekonomický status. Nejvyšší míra delikvence byla zaznamenána v oblastech s nízkým ekonomickým statusem. Další důležitou charakteristikou je kompozice populace. V oblastech s vyšší hustotou imigrantů a nově přistěhovaných obyvatel byla také vyšší delikvence (Bernard, Snipes, Vold & Gerould, 2010). Shaw s McKayem uvádějí, že vysoká delikvence nesouvisí s určitou rasou, původem či národností, ale závisí na geografické distribuci obyvatelstva v rámci města (Shaw & McKay, 1942).

Třetím důležitým pilířem pro vznik geografického profilování jsou výzkumy z konce 20. století. Tento směr environmentální kriminologie se zabývá pohybem jedince v prostředí. Pozornost se zaměřuje na jedince v kontextu prostředí, nesnaží se jedince popsat podle sociálních a ekonomických charakteristik a podle zařazení do určité skupiny. Nejvýznamnější teorie environmentální kriminologie, které vytvářejí podklad i pro geografické profilování, jsou teorie racionální volby, teorie rutinních činností, teorie rozbitých oken a teorie vzorců kriminality (Barilik, 2015).

Na základě hypotéz environmentální kriminologie vypracoval v 90. letech 20. století Kim Rossmo metodu geografického profilování. Vychází především z myšlenek Patricie a Paula Brantinghamových (Rossmo, 2000). Patricie a Paul Brantinghamovi ve své knize *Environmental Criminology* rozpracovávají koncepci, podle které si pachatel vybírá oběť ve

svém známém prostředí, kde bydlí nebo vykonává rutinní činnosti (Brantingham & Brantingham, 1991).

3. Teoretické koncepty geografického profilování

3.1 Teorie racionální volby

Teorie racionální volby byla vytvořena v druhé polovině 20. století na podkladě tzv. mikroanalytické úrovně, se kterou přišla Chicagská škola. Klade důraz na prostředí při studiu trestné činnosti. Zločin je spojen s přírodními charakteristikami a není vnímán jako sociálně-patologický jev. Hlavní myšlenky této teorie jsou tvrzení, že kriminalita je distribuována kolem kriminogenního prostředí, které vytváří příležitost ke zločinu, a tudíž není rozdělena náhodně. Druhou myšlenkou je, že také okamžité prostředí vytváří podmínky, které mají vliv na změnu chování a ovlivňují pravděpodobnost spáchání trestného činu. Třetí myšlenkou je, že analýza vzorců kriminality napomáhá v prevenci kriminality (Wortley & Mazerolle, 2008).

Podle této teorie pachatel trestného činu porovnává zisky a ztráty. Pachatel se rozhoduje, zda trestný čin spáchá, či nikoliv podle poměru očekávaného zisku a ztrát, jelikož trestný čin má pachateli prospět a určitým způsobem jej obohatit. Rozhodování většinou bývá ovlivněno aktuální situací, takže pachatel bere v potaz pouze omezené množství příjmů a nákladů, také je limitován časem, prostředky a úsilím, které může vložit do rozhodování. V neposlední řadě je omezen i množstvím dostupných informací (Matoušková, 2013).

Cornish a Clarke shrnuli teorii racionální volby do šesti hlavních bodů. Prvním bodem je zaměření kriminálního chování na příjem zisku, který může být materiální (peníze, majetek) nebo uspokojení potřeby, jako je sexuální zneužití nebo získání moci a obdivu. V druhém bodě autoři uvádějí, že každé kriminální chování je ve své podstatě racionální. Každý jedinec usiluje o to nejlepší v závislosti na svých cílech a motivech. Každá tato racionalita je nedokonalá, jelikož je limitovaná zkušenostmi, osobnostními charakteristikami, časem nebo nečekanými událostmi. Za třetí se různí jednotlivé motivy a prospěchy a pachatelovo rozhodování je ovlivněno těmito odlišnostmi. Za čtvrté se musí odlišovat rozhodnutí spáchat trestný čin a rozhodování během páchaní trestního činu. Za páté Cornish s Clarkem rozděluje rozhodovací proces do tří fází – iniciace, habitace a upuštění. Ve fázi iniciace se pachatel rozhoduje pro spáchání trestného činu a uspokojit své materiální potřeby. V této fázi hodnotí způsob provedení, čas, předmět útoku. Ve fázi habitace pachatel hodnotí preference, předmět útoku a rozhoduje se v pokračování dalších útoků. V upuštění, neboli dezistenci, se rozhoduje, zda bude pokračovat v kriminální kariéře. V šestém bodě popisují, že samotné páchaní trestného činu se musí analyzovat na základě jednotlivých kroků, jelikož při páchaní činu musí stále činit konkrétnější rozhodnutí (Cornish & Clarke, 2008).

Informace zjištěné pomocí teorie racionální volby pomáhají vyšetřovatelům objasnit, proč se pachatel rozhodl spáchat trestný čin, a pomáhají preventivně ochránit obyvatele (Matoušková, 2013).

3.2 Teorie rutinních činností

Teorie rutinních činností byla poprvé popsána v roce 1979 v článku *Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach*, jehož autory byli Lawrence Cohen a Marcus Felson. Autoři chtěli vysvětlit nárůst vloupání do domů v období padesátých až šedesátých let 20. století. V této době se razantně změnila sociální struktura, protože mnoho žen začalo pracovat mimo domov na plný úvazek, a tím se zvýšil počet potenciálních cílů (Cohen & Felson, 1979). Teorie rutinních činností vychází z předpokladu, že spáchání trestného činu závisí na časovém a prostorovém souběhu tří základních elementů – pachatele, vhodného objektu a nepřítomnosti ochránce. Zvýšené riziko vloupání je dáno změnou trávení volného a pracovního času, kdy lidé většinu svého času tráví mimo svůj domov (Matoušková, 2013). Jak je patrné z názvu, tato teorie se zabývá běžnými rutinními činnostmi, kdy se lidé mohou pravidelně setkávat v určitém čase a místě, a tudíž se zvyšuje i pravděpodobnost, kdy se může potkat motivovaný pachatel s potenciální obětí (Zapletal, 2003).

Nejjednodušším zobrazením této koncepce je tzv. trojúhelník zločinu, který vytvořil John Eck. Trestný čin nastává, pokud v určitém čase a místě dojde k interakci mezi motivovaným pachatelem a vhodnou obětí či cílem, avšak zároveň zde chybí osoby nebo prostředky, které by zabránily zločinu (Eck, 2003).

3.3 Teorie rozbitých oken

Souvislost mezi prostředím a mírou kriminality vysvětluje ve své teorii James Q. Wilson a George L. Kelling. Podle jejich názoru má prostředí vliv na chování jedince. Lidé se chovají adekvátně k prostředí, ve kterém žijí, a proto zanedbanost a neudržované okolí vede k vyšší zločinnosti. Pokud je na určitém místě velký nepořádek a zničený majetek, vytváří to dojem, že místo je nehlídané, a tudíž je zde vše dovoleno. Jestliže dojde k porušení pravidel a jedinec je potrestán, okolní lidé na to reagují a dochází k nápravě jejich chování (Wilson & Kelling, 1982). Z této teorie vyplývá, že člověk je velmi všímavý ke svému prostředí a jeho deviantní chování není vždy ovlivňováno vnitřními pohnutkami, ale je závislé na vnímání okolního světa a jeho vlastnostech (Gladwell, 2008).

Roku 1969 uskutečnil Philip Zimbardo experiment, který testoval teorii rozbitých oken. Umístil jedno auto bez poznávací značky a otevřenou kapotou do zanedbaného Bronxu

a druhé auto do udržované kalifornské čtvrti Palo Alto. V Bronxu auto čelilo útoku po deseti minutách a do dvaceti čtyř hodin bylo odneseno vše, co mělo materiální hodnotu. V Palo Altu k vykradení auta došlo až po týdnů, kdy Zimbardo udělal několik děr kladivem. V obou případech byli vandalové dobře oblečení běloši, čímž prokázal vliv prostředí na chování člověka (Zimbardo, 1970).

3.4 Teorie vzorců kriminality

Zločinnost není distribuována nahodile a rovnoměrně, nýbrž v prostředí se nacházejí místa, kde se koncentruje větší míra kriminality. Potenciální místa útoku jsou závislá na okolním prostředí a určitém čase či ročním období. Pravděpodobnost trestné činnosti závisí na denní době, dnu v týdnu, kdy například bude větší pravděpodobnost, že dojde k barové potyčce v pátek nebo v sobotu večer než ve všední den odpoledne (Brantingham & Brantingham, 2008). Teorie vzorců kriminality studuje pohyb a střetávání se pachatelů a obětí v určitém prostoru a čase. Tato teorie doplňuje a rozvíjí teorii rutinních činností, kdy se vytvářejí různé mapy kriminality pro různé oblasti a denní doby a porovnávají se s denními aktivitami v tomto místě (Matoušková, 2013).

Studiem vzorců kriminality se od 70. let 20. století zabývali Paul a Patricie Brantinghamovi, kteří se snažili popsat motivaci při páchání trestných činů a pokusit se tím regulovat kriminalitu. Při svém výzkumu se zaměřovali převážně na místa zločinů a na pohyb pachatelů a obětí, který je vede na tato místa. Jejich teorie pracuje s několika okruhy. Kriminální chování je součástí nekriminálního prostředí. Potenciální pachatelé se každodenně pohybují na známých místech, doma, v zaměstnání, na veřejných místech a tráví zde většinu svého času, a proto i trestné činy se vyskytují v blízkosti těchto míst. Pachatelé si vybírají místo po zvážení příležitostí k trestnému činu a potenciálních rizik. Dále se podle autorů environmentální kriminologie má zabývat vlivem přepisování určitých vlastností a postojů některým oblastem na míru trestné činnosti (Brantingham & Brantingham, 1991).

Brantinghamovi rozpracovali rozdělení města Kevina Lynche ze 60. let 20. století. Kevin Lynch popsal čtyři hlavní prvky města, které později Brantinghamovi spojili do souvislosti s kriminalitou. Tato teorie pracuje s pojmy uzly (*nodes*), spoje (*paths*), čtvrtě (*districts*) a okraje (*edges*). Uzly jsou místa, kde člověk tráví nejvíce času, nejčastěji mezi nimi cestuje. Příkladem uzlu je domov, zaměstnání, obchody. Trestná činnost je spojována s těmito místy a jejich blízkým okolím. Spojje propojují taková místa. Spojí mohou být cesty, silnice nebo hromadná doprava. Uvnitř města se nacházejí čtvrtě, které se od sebe liší

určitými znaky. Okraje jsou pak hranice mezi čtvrtěmi nebo místy, ve kterých člověk bydlí, pracuje nebo nakupuje (Andersen et al., 2010).

V rámci teorie lze vypořádat, že každé jednání, i kriminální, se řídí podle individuálních šablon. Autoři uvádějí několik pravidel, která ovlivňují podobu těchto šablon. V rámci každodenních činností se lidé rozhodují. Tyto rozhodnutí se opakováním stávají rutinními záležitostmi a mají šablonovitý charakter. Vývoj rutinních rozhodnutí, jak u potenciálního pachatele, tak obyčejného člověka, zahrnuje řadu rozhodnutí. U kriminálních rozhodnutí to nazývají kriminálními šablonami. Toto rutinní rozhodování je z velké míry ovlivněno sítí kontaktů a vztahů, jako je rodina, přátelé. Jednotlivé šablony určité trestné činnosti mohou v souhrnu vytvářet průměrnou neboli typickou šablonu. V rámci zkušeností a nových informací může dojít k upravení šablony a ke změně budoucího jednání. Jedinci mají celou řadu rutinních činností, které vykonávají na známých místech neboli v uzlech. Pravděpodobným místem trestného činu jsou právě tato známá místa nebo jejich okolí, kde se jedinci pravidelně pohybují a vykonávají běžné činnosti. Potenciální pachatelé a oběti se pohybují na svých známých místech, kdy může dojít k trestnému činu, pokud se reálně střetnou a situační podmínky zapadnou do pachatelovy šablony (Brantingham & Brantingham, 2008).

4. Proces mapování v geografickém profilování

Mapování slouží k zaznamenávání určitých jevů v prostředí pro snadnější určení rizikových oblastí a následně pro lepší zacílení bezpečnostních prvků za účelem snížení kriminality. Barilik definuje mapování jako „zaznamenávání určitých opakovaně se vyskytujících a spolu souvisejících incidentů v prostoru do mapy za účelem analýzy vzorců a trendů jejich výskytu, lokalizace míst, kde se incidenty koncentrují, a hledání příčin zjištěných jevů“ (Barilik, 2015, s. 102). Mapování kriminality napomáhá kontrolovat místa s vyšší mírou kriminality a účinně distribuovat ochranná opatření pro vyšší bezpečnost. Mapování napomáhá porozumět distribuci kriminality a pochopit různé mechanismy, spouštěče kriminálních aktivit a vzorce chování obětí a pachatelů (Chainey & Ratcliffe, 2005).

Jak bylo řečeno výše, mapováním kriminality se první zabývali Adriano Balbi, André-Michel Guerry a Adolphe Quelet. V rámci Chicagské školy se na proces mapování zaměřil například Clifford Shaw, který vytvořil městské bodové mapy, do kterých zaznamenal místa bydliště pachatelů. Díky nim vytvořil mapy míry delikvence, kde určil na základě počtu obyvatel a počtu bydlišť pachatelů nejrizikovější kriminální místa ve městě. V roce 1980 Albert J. Reiss Jr. přispěl k oživení zájmu o tuto problematiku. Pohled se přesunul od individuálních charakteristik pachatele k charakteristikám týkajícím se fyzického a sociálního prostředí. Zkoumal souvislost mezi jednotlivými komunitami a pácháním trestné činnosti, kdy kladl důraz na vliv prostředí a okolí na míru kriminality (Weisburd et al., 2009). Na Reisse navázali Schuerman a Kobrin, kteří se v souvislosti s vzrůstající kriminalitou v sedmdesátých letech snažili určit oblasti s velkou kriminalitou. Oblasti rozdělili na nově vznikající, kde byly podmínky vhodné pro spáchání zločinu, dále přechodné, kde v průběhu času byla nejvyšší kriminalita, která se zlepšením ochranných prostředků snížila, a trvalé kriminální oblasti, kde páchání trestné činnosti bylo konzistentní v čase (Schuerman & Kobrin, 1986).

Geografické profilování lze využít v případě, pokud trestné činy splňují určité podmínky. Geografický profil se může vytvořit, pokud série trestných činů s velkou pravděpodobností odpovídá jednomu pachateli. Došlo k minimálně pěti trestným činům, které odpovídají sérii a za třetí dopadení pachatele je tak důležité, že vytvoření profilu vykompenzuje čas a úsilí do něj vložené (Rossmo, 2000). Geografické profilování vyžaduje velké množství nasbíraných dat od vyšetřovatelů, pomocí behaviorální analýzy, z rozhovorů s policisty, z místa činu a z informací o dopravním spojení a ze statistik trestné činnosti v konkrétní oblasti (Rossmo & Rombouts, 2008).

Při vyšetřování hraje důležitou roli prostředí a jeho charakteristiky, které by se daly shrnout do několika celků. Prvním větším celkem je vnímání vzdálenosti. V rámci tohoto bodu se hodnotí způsob transportu, kdy pachatel, který se na místo činu dostává pomocí hromadné dopravy nebo pěšky, bude mít omezenější prostor působení a bude závislý pouze na okolí svého bydliště. Na výběr konkrétního místa pro spáchání trestného činu má vliv znalost silnic, dálnic a atraktivita oblasti, destinace, kdy každý jedinec má jiné priority a podle nich si vybírá oblast útoku a možnost dopravení se tam. Na rozhodování o vhodné oblasti dále působí počet a typ překážek a alternativní cesty pro útěk. Druhým větším celkem lze označit prvky mentálního vnímání prostoru, kde se pracuje s pojmy uzly, spoje, čtvrtě a okraje, které jsou vysvětleny výše (Holmes & Holmes, 2002).

Dalšími důležitými elementy, které jsou potřeba zvážit při geografickém profilování, jsou místo činu, hlavní silnice, rozvržení města, socio-ekonomické charakteristiky oblasti, psychické a fyzické hranice pachatele, rutinní činnosti oběti a nahrazování způsobu útoku nebo místa (Holmes & Holmes, 2002). V rámci páchaní trestného činu se může rozlišovat několik míst, která se v průběhu trestného činu využijí. Obecně se rozlišuje místo setkání, útoku, vlastního činu a zbavení se těla, popřípadě odstavení vozidla. Jednotlivá místa mohou být všechna na jednom místě nebo na čtyřech zcela oddělených místech. Pro geografické profilování je klíčové propojit jednotlivá místa činu a lokalizovat místo bydliště pachatele (Horvath, 2009). Z výzkumů vyplývá, že čím větší je připravenost a mobilita pachatele, tím složitější je rozmístění jednotlivých míst zločinu. Zároveň se prokázalo, že u sériových pachatelů se nemění modus operandi v umístění zločinu a jejich výběr lokalit je stejný (Rossmo, 2000).

Dle Rossmo se mapovací proces skládá z pěti kroků.

Prvním krokem je tzv. analýza propojení (*likage analysis*). Úkolem analýzy propojení je určit, které trestné činy vytvářejí sérii a souvisejí spolu a minimalizovat vliv podobných trestných činů, které nesouvisejí s případem. Pro správné určení série se využívají fyzické důkazy, viktimologie a behaviorální analýza. Cílem tohoto kroku je posouzení zda se shoduje modus operandi spáchaných trestných činů. Trestné činy se označí za související, pokud je více podobností než rozdílností spáchaných činů (Rossmo & Rombouts, 2008). Navíc se zjistilo, že pokud jsou trestné činy spáchány v prostorové nebo časové blízkosti, s velkou pravděpodobností se bude jednat o jednoho pachatele (Bennell & Jones, 2005).

Ve druhém kroku se zkoumá interakce mezi obětí a pachatelem v prostředí. Tento krok je považován za klíčový a charakterizuje jádro celého geografického profilování. Hlavním cílem je určit pravděpodobnou polohu kotevních bodů, jako je bydliště, zaměstnání nebo rekreační centra, podle kterých lze následně sestavit pachatelův vzor kriminality (Rossmo & Rombouts, 2008). V rámci tohoto kroku se analyzuje pět parametrů. Čtyři parametry se týkají známého prostoru pachatele, kdy se zkoumá rozsah pachatelových aktivit, vzdálenost, kdy dochází k slábnutí pachatelovy trestné činnosti, nárazníková zóna a směr pachatelových cest. Poslední parametr se zabývá příležitostmi k trestnému činu (Lopez, 2005). Největší pravděpodobnost spáchání trestného činu bude v místech, kde se známý prostor pachatele bude překrývat s vhodnými cíli. Pokud bude distribuce cílů rovnoměrně rozdělena kolem místa činu, lze pomocí analýzy určit místo bydliště a oblasti, kde vykonává rutinní činnosti. Nerovnoměrná distribuce cílů udává, že při páchaní trestného činu měl větší vliv prostor s náhodnými příležitostmi než známý prostor, kde vykonává rutinní činnosti (Rossmo & Rombouts, 2008). Pomocí způsobu interakce mezi pachatelem a obětí lze určit lovecký styl pachatele. Podle způsobu vyhledávání oběti Rossmo rozděluje pachatele do čtyř skupin (lovec, pytlák, troler, traper) a podle způsobu útoku na oběť uvádí tři typy pachatelů (dravec, pronásledovatel, uživatel léček). Charakteristika jednotlivých typů je popsána v samostatné kapitole níže (Rossmo, 2000).

Třetím krokem v procesu profilování je generování vyhledávacích vzorců pachatele pomocí softwaru. Na základě zjištěných informací se generuje nejpravděpodobnější oblast, kde se nacházejí pachatelovy kotevní body. K popisu statistického algoritmu pro prostorovou analýzu se využívá pojem geografické cílení kriminality (*criminal geographic targeting*). Geografické cílení kriminality rozděluje loveckou oblast do mřížky 40 000 pixelů a počítá pravděpodobnost pro každý jednotlivý pixel, že obsahuje pachatelův kotevní bod. Software spojuje místa zločinu pro vymezení pachatelovy lovecké oblasti. Poté se uplatňují poznatky z teorie vzorců kriminality a ze zjištění o slábnutí pravděpodobnosti útoku s rostoucí vzdáleností, se vypočítává pravděpodobnost pro jednotlivé body mřížky, že se zde nachází kotevní bod pachatele (Rossmo & Rombouts, 2008).

Čtvrtý bod procesu sestává z vytvoření písemného geografického profilu. V pátém bodě se vyhodnocuje a případně upravuje vypracovaný geografický profil (Rossmo & Rombouts, 2008).

4.1 Kotevní body

V rámci geografického profilování se analyzují tzv. kotevní body. Jedná se o místa ve známém prostoru, která jsou pro jedince důležitá a tráví zde většinu času. Nejdůležitějším kotevním bodem pro většinu lidí je jejich bydliště. Mezi další kotevní místa patří škola, zaměstnání nebo bydliště známého. Pro geografické profilování jsou zvláště důležitá kotevní místa, která jsou spojena s rutinními činnostmi pachatelů. Pro některé jedince může být kotevním místem například nákupní centrum, bar, které pravidelně navštěvuje. Kotevní body se využívají v geografickém profilování. Díky nim lze vytvořit mentální mapu pachatelova prostředí a jsou základním předpokladem pro vytvoření vzorců kriminality. Jelikož pachatel nejlépe zná nejbližší okolí svého bydliště, bývá často nejdůležitějším kotevním místem, a tudíž nejčastěji zde páchá trestnou činnost. U bydliště, jako kotevního bodu, se objevuje tzv. nárazníková zóna, která se nachází v bezprostřední blízkosti a je charakteristická nejmenší pravděpodobností spáchání trestného činu, jelikož je zde velké riziko dopadení (Rossmo, 2000).

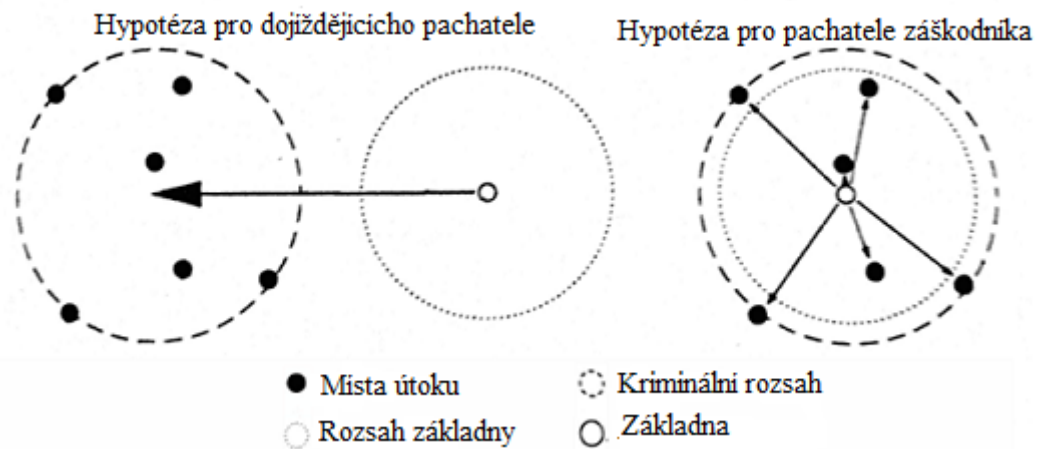
Stijn Van Daele a Tom Vander Beken ve svém výzkumu dokázali, že známý prostor a kotevní body v něm jsou důležité i pro přistěhovalce z cizích zemí. Rumunští pachatelé v Belgii si vybírali ke vloupání domy, které se nacházely blízko jejich kotevního bodu. Taktéž krádeže v nákupních centrech byly koncentrovány v okolí jejich zaměstnání nebo na místech, kde trávili volný čas, což se může považovat za kotevní bod spojený s rutinními činnostmi (Van Daele & Beken, 2011).

4.2 Kruhová hypotéza

Roku 1993 David Canter a Paul Larkin zformulovali tzv. kruhovou hypotézu prostorového rozsahu pachatele (*circle hypothesis of environmental range of offender*), podle které souvisí místo bydliště pachatele s místy jeho trestných činů. Canter s Larkinem vycházejí z výzkumu sériových znásilnění ve Velké Británii. Díky této hypotéze lze lokalizovat pravděpodobnou základnu pachatele (Canter & Larkin, 1993). Podle této hypotézy se všechny trestné činy jednoho pachatele odehrávají v kruhu, jehož velikost je určena kružnicí dvou nejvzdálenějších protilehlých trestných činů (Gillernová & Boukalová, 2006).

V rámci této hypotézy vypracovali Canter a Larkin typologii pachatele podle oblasti působení (obr. 1). Pachatele rozdělili do dvou typů, kdy pachatel záškodník (*marauder*) vykonává své trestné činnosti v blízkosti svého bydliště, a dojíždějící pachatel (*commuter*) pro spáchání trestného činu dojíždí do větší vzdálenosti. Podle této teorie je tedy bydliště

záškodníka uvnitř kružnice útoků, zatímco bydliště dojíždějícího pachatele je vně této kružnice (Canter & Larkin, 1993).

Obr. 1 Typologie pachatele podle oblasti působení (Canter & Larkin, 1993)

Jejich výzkum prokázal, že 39 z 45 (87 %) pachatelů sériového znásilnění má domovskou základnu uvnitř kruhu a lze je nazvat záškodnickým typem pachatele (Canter & Larkin, 1993). V roce 2006 tým odborníků na Novém Zélandu ověřoval kruhovou hypotézu. Ze zkoumaných 44 případů bylo 37 (84 %) pachatelů charakterizováno jako záškodník a svoji trestnou činnost páchali v blízkosti svého obydlí. Počet pachatelů záškodníků je podobný jako v roce 1993, a tudíž jejich výsledky potvrdily kruhovou hypotézu Cantera a Larkina (Edwards & Grace, 2006).

V průběhu času a získávání zkušeností může pachatel měnit svůj modus operandi. Na případové studii z Malagy je vidět, že pachatel může na začátku své kriminální kariéry útočit jako záškodník a s rostoucími zkušenostmi může změnit oblast útoku dále od svého bydliště. Při správném určení počátečních a pokročilých oblastí lze určit místo bydliště pachatele, kdy v tomto případě bylo půl míle od středu kružnice prvních útoků (Stangeland, 2005).

4.3 Analýza horkých míst

Horká místa (*hot spots*) jsou definována jako malé oblasti, kde dochází k většímu výskytu kriminálních událostí, než je průměrné riziko v ostatních oblastech města. Horká místa mohou být nákupní centra, parky, nádraží nebo ulice, kde si je stěžováno na antisociální jednání ve velké míře. Analýza horkých míst slouží především k prevenci kriminality, kdy mohou být optimálně rozděleny prostředky na ochranu obyvatel (Braga & Weisburd, 2010). Braga v rámci své meta-analýzy ověřil pozitivní dopad policejních opatření na snížení kriminality na horkých místech. Výsledky této studie podporují tvrzení, že zacílení

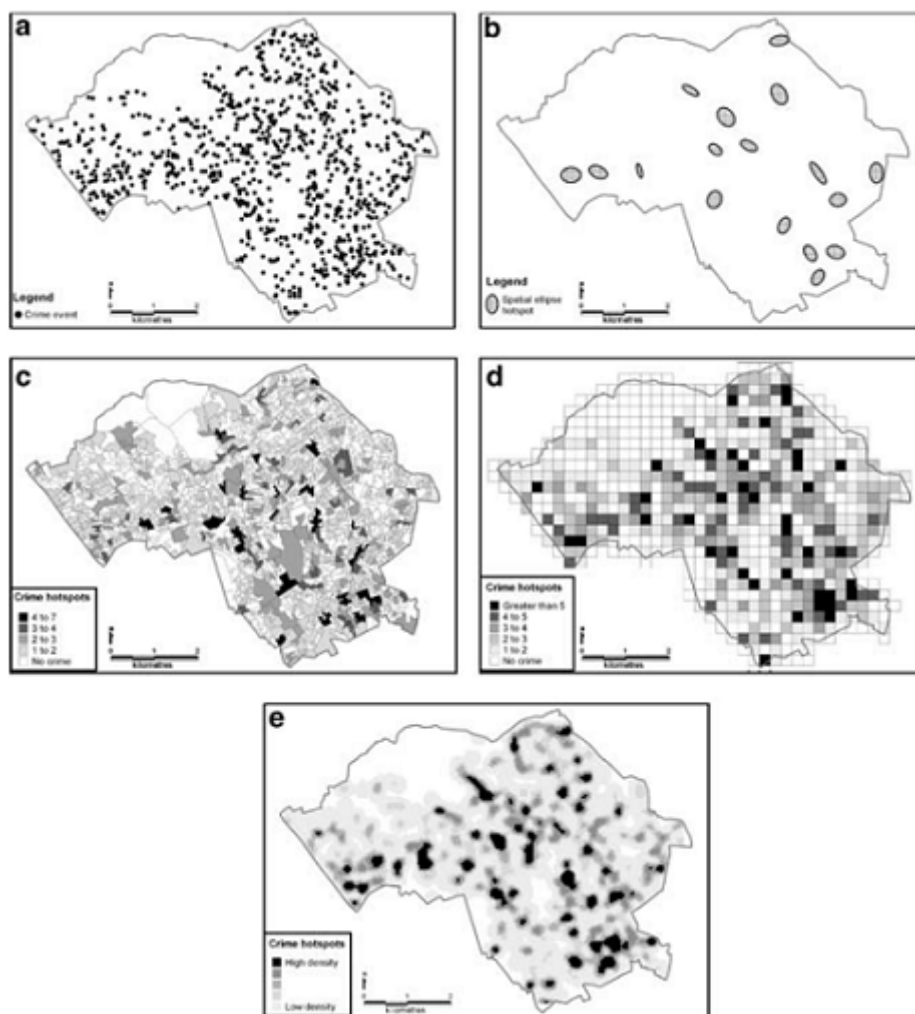
policejního úsilí na tato místa, kde je vysoká míra kriminality, může být účinnou formou prevence kriminality. Z hodnocení jednotlivých policejních stanic vyplývá, že u čtyřech z pěti stanic došlo ke snížení počtu nahlášených trestných činností (Braga, 2005).

Eck rozeznává čtyři typy horkých míst. Základním typem je horké místo. Jedná se o konkrétní místo, adresu, obchod, kde je vyšší kriminalita než v jeho okolí nebo v jiných částech města. Příkladem může být konkrétní bar, obchod nebo automat. Dalším typem je horké místo opakované viktimizace. Horké místo opakované viktimizace odkazuje na několik útoků na stejného jedince bez ohledu na umístění. Při opakované viktimizaci není podstatná oblast útoku jako v případě horkého místa, ale určitý jedinec nebo skupina lidí. Díky mapování opakované viktimizace je větší pravděpodobnost, že se odhalí vzorce kriminality páchané na zranitelných skupinách obyvatel, které se zabývají podobnými činnostmi. Příkladem jsou loupeže taxikářů. Horké ulice jsou cesty s vysokou mírou viktimizace. Horké ulice souvisejí s interakcí pachatele a oběti a jsou popisovány v modelu Brantinghamových. V rámci jejich teorie, jak pachatelé vyhledávají oběť nebo cíl útoku, je poukázáno na význam ulic a spojů v jejich aktivním prostoru. Horké oblasti jsou prostorově větší než základní horká místa a jedná se o komplexnější útvar, který zahrnuje více ulic nebo určitou městskou oblast. Výskyt horkých oblastí se snaží vysvětlit teorie sociální dezorganizace, teorie rozbitých oken nebo teorie příležitostí (Eck, 2005).

Typologií horkých míst se zabýval Jerry Ratcliffe, který popisuje tři typy horkých míst na základě prostorových charakteristik a tři typy podle časového rozdělení. Prostorová horká místa se mohou kombinovat s časovými horkými místy. Cílem těchto kombinací je efektivně vybrat policejní strategii pro snížení kriminality. Prvním typem je rozptýlené horké místo (*dispersed hotspot*), kde jsou incidenty rozptýleny přes celou oblast horkého místa. Druhým typem je seskupené horké místo (*clustered hotspot*), kde se v rámci horké oblasti sdružují incidenty do menších míst. Třetím typem je horký bod (*hotpoint*), kde jsou incidenty koncentrovány v jednom místě. Horká místa podle časových charakteristik rozděluje na difúzní (*diffused hotspot*), kdy se incidenty odehrávají konstantně během celého dne, zaměřená horká místa (*focused hotspot*), kdy trestná činnost je páchána průběžně během dne, přičemž v určité době se značně zvýší riziko kriminality, a akutní (*acute hotspot*), kdy k trestné činnosti dochází pouze v určitou dobu (Ratcliffe, 2004).

Pro geografické profilování horkých míst se využívají čtyři typy map (obr. 2). Nejčastěji využívaným mapováním jsou prostorové elipsy (*spatial ellipses*). Software nejprve najde nejhustší koncentraci bodů útoku na mapě, poté je doplní elipsou se standardní

odchylkou. Elipsy značí svou velikostí a uspořádáním povahu kriminálních aktivit v dané oblasti. Druhou možností je tzv. tematické mapování geografických okrajových oblastí (*thematic mapping of geographic boundary areas*). Všechny trestné činy jsou přiřazovány do jednotlivých administrativních celků. Jednotlivé administrativní celky jsou poté zobrazeny pomocí barevné škály podle počtu trestných činů. Jejich využití je nejčastěji politické nebo administrativní, při porovnávání jednotlivých čtvrtí nebo policejních oddělení. Tyto mapy mohou zkreslovat realitu, jelikož každá oblast je různě velká s různou hustotou zalidnění. Mřížkové tematické mapování (*grid thematic mapping*) řeší problém s nerovnoměrnou velikostí jednotlivých čtvrtí. Oblast rozděluje do stejných buněk a sleduje četnost trestných událostí v nich. Zásadní v této metodě je stanovit správnou velikost buněk, aby data měla vypovídající hodnotu. Kernelová hustota (*Kernel density estimation*) je metoda, která pracuje s odhadem hustoty a intenzity trestné činnosti pro určitou oblast. Jednotlivé body jsou agregovány dohromady a vytvářejí spojitý povrch, který reprezentuje hustotu nebo intenzitu kriminálních činností. Plynulé zobrazení oblastí ukazuje hustotu trestné činnosti v celé studované oblasti, aniž by bylo nutné ji ohraničovat geometrickými tvary, jako jsou elipsy (Chainey, Tompson & Uhlig, 2008).

Obr. 2 Typy map horkých míst. (a) Bodová mapa, (b) prostorové mapy, (c) tematické mapování geografických okrajových oblastí, (d) mřížkové tematické mapování, (e) Kernelová hustota (Chainey, Tompson & Uhlig, 2008)

4.4 Situační vyvolávače zločinu

S konceptem situačních vyvolávačů zločinu jako první přišel Richard Wortley, který rozpracovává teorii racionální volby. Kriminální jednání není pouze výsledkem racionálního rozhodnutí, ale do procesu vstupují i informace z bezprostředního prostředí, které může povzbudit kriminální chování. Události na konkrétním místě a čase mohou podnítit pachatelovo jednání. Předchází tedy samotnému rozhodovacímu procesu. Na rozdíl od racionální volby, která se snaží vysvětlit, proč v některých případech motivovaný jedinec spáchá trestný čin, situační vyvolávače vysvětlují, proč jedinec, který běžně dodržuje zákony, může v určité situaci spáchat trestný čin (Wortley, 2008).

Wortley vytvořil tabulku, kde popisuje, jak ovlivňují situační faktory racionální volbu. Jelikož situační faktory předcházejí samotnému procesu rozhodování, jsou příčinou kriminálního chování. Samotné bezprostřední prostředí iniciuje chování jedince, které je poté umožněno v rámci racionální volby. Situační vyvolávače podmiňují motivaci pachatele, což se děje podvědomě, a tudíž jedinec nedokáže ovlivnit jejich působení. Působení těchto faktorů má vliv na racionální volbu, kdy si jedinec uvědomuje proces rozhodování a může kontrolovat všechny proměnné, které vstupují do tohoto procesu (Wortley, 2008).

Na kriminální jednání se podílejí situační vyvolávače a příležitosti, kdy v první fázi potenciálního pachatele ovlivňují situační vyvolávače. Pokud jsou v jeho okolí faktory, které podmiňují jeho motivaci a iniciují kriminální chování, nastupuje druhá fáze, kdy jedinec posuzuje příležitost k trestné činnosti. Podle Wortleyho je tedy těsný vztah mezi prostředím, příležitostmi a spácháním trestného činu (Wortley, 2008).

Situační vyvolávače ovlivňují každého jedince různě. Cornish a Clarke proto na základě vlivu těchto faktorů popsali tři typy pachatelů. Antisociální predátoři jsou typičtí kriminální pachatelé, kteří dlouhodobě páchají trestnou činností. Všední pachatelé využívají situaci, pokud se jim naskytne vhodná příležitost, zbytek času dodržují pravidla a normy společnosti. Vyprovokovaní pachatelé vedou plně spořádaný život, ale pod tlakem situačních okolností spáchají trestný čin. Tato typologie slouží ke zvýšení situační prevence. Popsáním jednotlivých typů pachatelů podle reakce na situační vyvolávače lze manipulovat prostředím, a tím snížit kriminalitu (Cornish & Clarke, 2003).

4.5 Modely kriminality

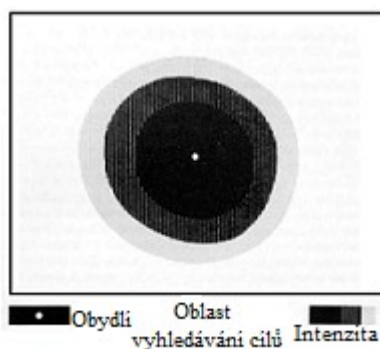
V 70. letech se do středu výzkumů dostávají vzorce kriminality. Do té doby se badatelé zabývali převážně studiem motivace spáchat trestný čin a teorií příležitostí, ale prostorové vzorce chování byly pokládány za odvozený jev daného prostředí. Brantinghamovi se pokusili přijít s novým modelem, kde by propojili staré poznatky, jako je teorie příležitostí, motivace a racionalita, s poznatky týkajícími se prostředí, pohybem pachatelů a situačních vyvolávačů zločinu (Brantingham & Brantingham, 1991). „*Tento model využívá koncepty příležitosti a motivace a spojuje je dohromady s koncepcí mobility a prostorového vnímání*“ (Brantingham & Brantingham, 2010, s. 232).

Brantingham a Brantingham (1991) popsali jejich model několika vlastnostmi:

- 1) Motivace je u každého pachatele specifická, stejně tak druh trestné činnosti se různí. Motivace ovlivňuje intenzitu a také charakter trestné činnosti, který variuje od afektivního k instrumentálnímu.
- 2) Motivace jedince spáchat trestný čin vychází z víceúrovňového rozhodovacího procesu, kdy hodnotí informace o oběti či cílu z prostředí v určitém čase a místě. V případě afektivní motivace je rozhodování slabé a impulsivní, na rozdíl od instrumentálního, které je více promyšleno do detailů.
- 3) Prostedí vysílá mnoho signálů o jeho psychologických, fyzických, kulturních a právních vlastnostech.
- 4) Motivovaný pachatel vnímá tyto signály na základě vlastní zkušenosti nebo pomocí sociálních interakcí a na základě nich si vybírá svůj cíl nebo oběť.
- 5) Na základě rostoucích zkušeností a informovanosti získává motivovaný jedinec přehled podnětů, které jsou spojeny s nevhodnějšími kriminálními cíli. Z těchto informací si vytváří šablony, podle kterých si vybírá svůj cíl a podle kterých bude jednat v budoucnu.
- 6) Šablony jsou relativně stálé a ovlivňují budoucí hledání vhodných cílů.
- 7) Každá šablona je individuální, jelikož každý si volí odlišné cíle. Lze ovšem částečně zobecnovat a vytvářet platné závěry, jelikož kriminalita se shlukuje v určitých místech a v určitém čase a vnímání prostoru se řídí podle určitých zákonitostí.

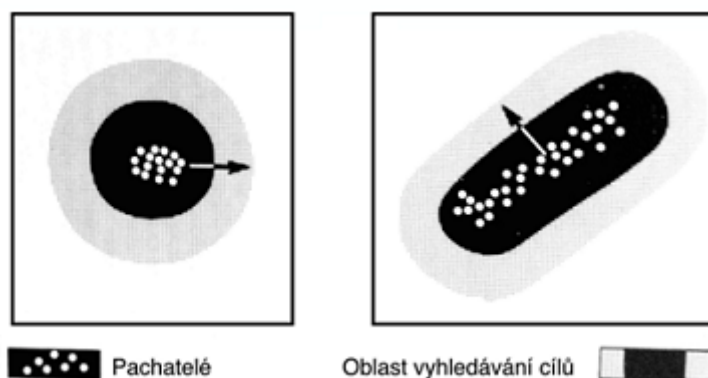
Model předkládá devět typizovaných případů vyhledávání oběti nebo cíle.

První případ (obr. 3) popisuje jednání jednoho individuálního pachatele, který se zdržuje na jednom místě, a rozdělení potenciálních cílů je rovnoměrné (Brantingham & Brantingham, 1991). Podle tohoto modelu se se zvyšující vzdáleností snižuje pravděpodobnost útoku. Snižuje se interakce jednotlivců a zvyšují se náklady spojené s časem, hledáním informací a dostupností. Specifikou tohoto případu je tzv. nárazníková zóna, tedy nízká pravděpodobnost spáchání trestného činu v nejbližším okolí místa bydliště (Block & Bernasco, 2009).

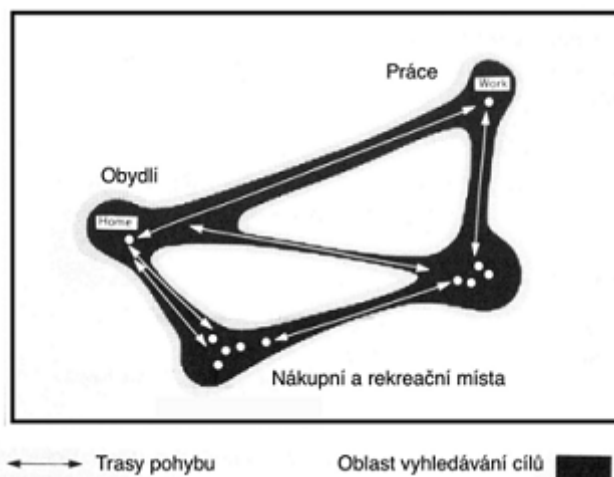
Obr. 3 Oblast vyhledávání cílů pachatele (Brantingham & Brantingham, 1991)

Druhý případ (obr. 4) popisuje jednání více pachatelů. Podobně jako se lidé ze stejných ekonomicko- sociálních podmínek koncentrují na jednom místě, stejně i pachatelé se koncentrují kolem kriminogenních lokalit (Brantingham & Brantingham, 1991).

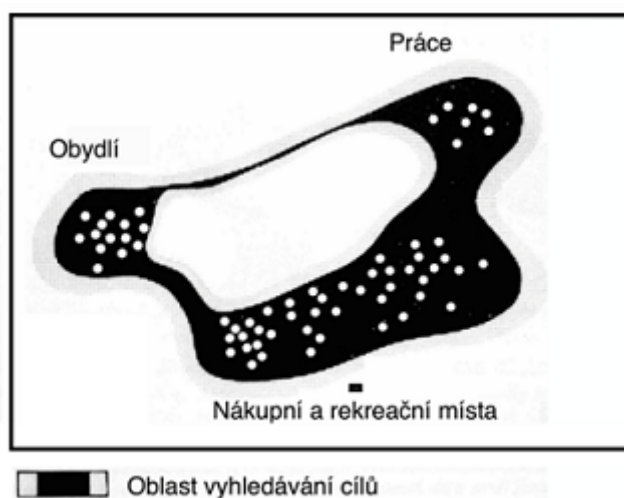
Obr. 4 Oblast vyhledávání cílů skupiny pachatelů (Brantingham & Brantingham, 1991)

Třetí případ (obr. 5) popisuje vyhledávání cílů jednoho pachatele, který se pohybuje na několika místech, jako je bydliště, zaměstnání nebo škola a obchodní centra. Lidé se pohybují ve svém aktivním prostoru, kde vykonávají své běžné činnosti, tím poznávají okolí a vytvářejí si tzv. známý prostor. V této zóně vyhledávají potenciální oběti a cíle, a i když jsou si vědomi, že na jiném místě jsou lepší podmínky pro spáchání trestného činu, vybírají si raději oblasti, které dobře znají. Podobně loupeže jsou koncentrovány okolo hlavních uzlů nebo v jejich blízkosti (Brantingham & Brantingham, 1991).

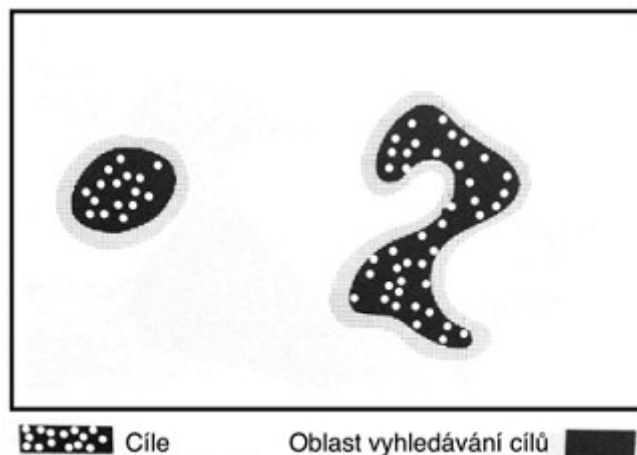
Obr. 5 Komplexní oblast vyhledávání cílů pachatele (Brantingham & Brantingham, 1991)

Čtvrtý případ (obr. 6) ukazuje stejnou situaci, jako je v případě tři, ale pro více pachatelů. Z modelu vychází, že známé prostory se sčítají u jedné skupiny pachatelů (Brantingham & Brantingham, 1991), jak je patrné na případech gangů, kdy trestná činnost se vyskytuje v místech, kde se jednotliví členové scházejí, bydlí, tráví volný čas (Kennedy, Caplan & Piza, 2011).

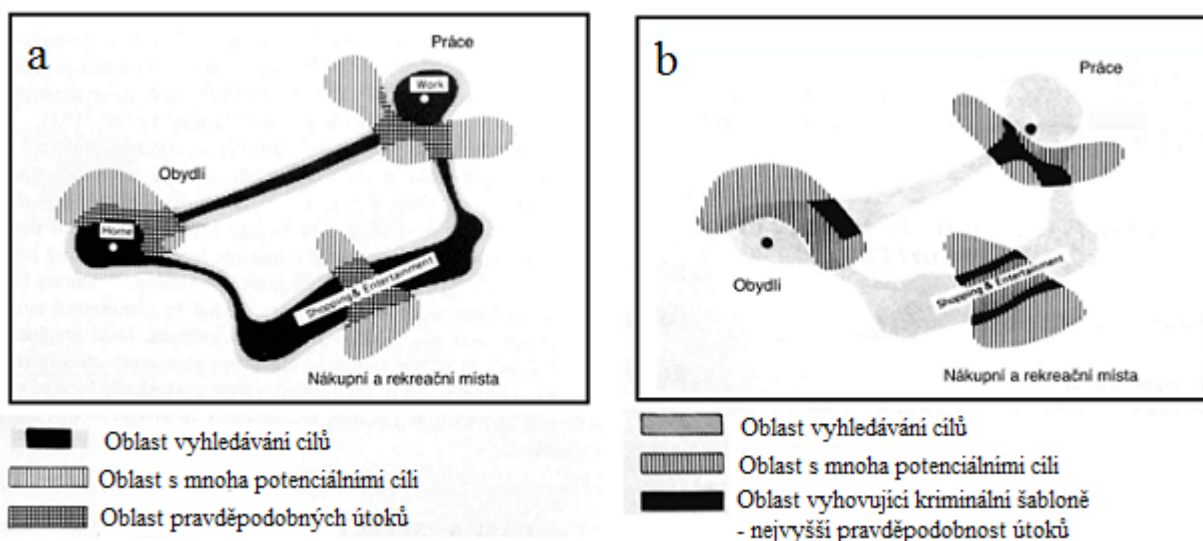
Obr. 6 Komplexní oblast vyhledávání cílů více pachatelů (Brantingham & Brantingham, 1991)

Výchozími podmínkami pátého případu (obr. 7) je rovnoměrné rozmístění pachatelů v městské oblasti, kteří se vyskytují na jednom místě, a nerovnoměrné rozdělení potenciálních cílů. Rozdělení cílů není v reálném světě distribuováno rovnoměrně napříč prostorem a časem, ale je závislé na určitém místě a čase. Vzorce výskytu kriminality proto ovlivňuje dostupnost cílů. Základním předpokladem je, že pachatel se pohybuje ve svém známém prostoru a s větší vzdáleností se snižuje pravděpodobnost spáchání trestného činu, tudíž i místo bydliště se vyskytuje v blízkosti míst útoku (Brantingham & Brantingham, 1991).

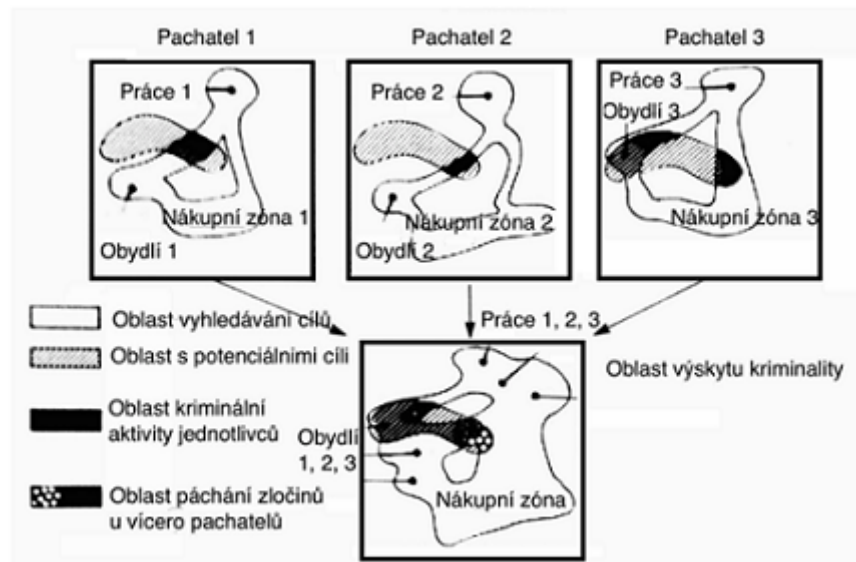
Obr. 7 Oblast vyhledávání nerovnoměrně rozmístěných cílů (Brantingham & Brantingham, 1991)

Šestý případ (obr. 8) popisuje jednoho pachatele, který se zdržuje na několika místech, jako je bydliště, práce nebo obchodní centra, a na nerovnoměrném rozdělení cílů. Při přemísťování se v rámci známého prostoru se pachatel dostává do kontaktu s místy, kde se vyskytuje velké množství potenciálních cílů. Pachatel musí zhodnotit tyto cíle jako vhodné k útoku. Největší pravděpodobnost spáchání trestného činu bude na místech, kde se překrývá známý prostor s oblastí potenciálních cílů. Dalším aspektem pro určení vhodného cíle je pocit bezpečí, kdy hodnotí riziko dopadení jako nejnižší (Brantingham & Brantingham, 1991).

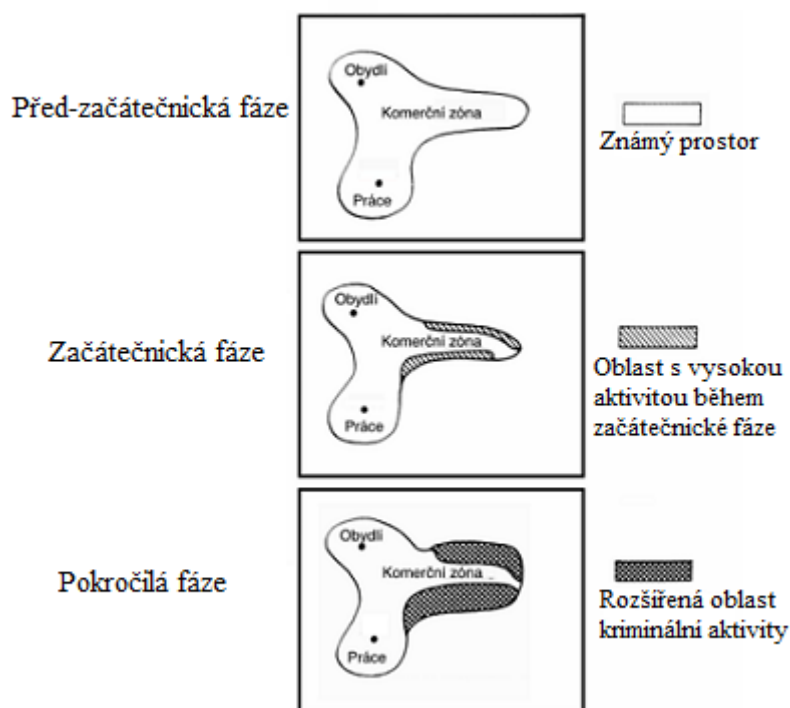
Obr. 8 (a) Selektivní komplexní vyhledávání oblast, (b) selektivní oblast nejvyšší pravděpodobnosti útoku (Brantingham & Brantingham, 1991)

Sedmý případ (obr. 9) popisuje oblast s nejvyšší mírou kriminality v rámci několika pachatelů, kdy dochází k modifikaci předchozí situace. V tomto případě jde o překrytí jednotlivých vzorců kriminálního chování. Místa s největším překrytím útoků jednotlivých pachatelů budou mít i nejvyšší míru kriminality (Brantingham & Brantingham, 1991).

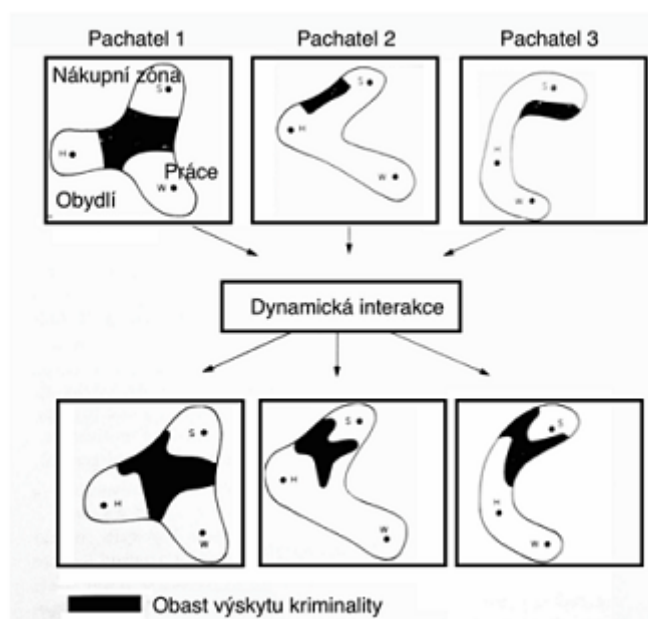
Obr. 9 Selektivní komplexní oblast vyhledávání cílů několika pachatelů (Brantingham & Brantingham, 1991)

V rámci osmého případu (obr. 10) model představuje rozšiřování kriminální oblasti jednoho pachatele postupem času. V předchozích modelech je zobrazena oblast, která se časem nemění a zůstává stále stejná. V reálném prostředí se pachatel vyvíjí a dochází i k dynamickému rozšíření známého prostoru. Začátečník se bude pohybovat pouze na známých místech, která zná z rutinních činností, a zde bude páchat trestnou činnost. Postupem času bude rozšiřovat svůj známý prostor o oblasti přilehlé, a tudíž se bude rozšiřovat i oblast kriminálních aktivit (Brantingham & Brantingham, 1991).

Obr. 10 Rozšiřování oblasti kriminální aktivity (Brantingham & Brantingham, 1991)

Poslední případ (obr. 11) popisuje dynamické změny v hledání vhodných cílů, které jsou způsobeny interakcí více pachatelů. Kriminální oblasti se mění v rámci prostoru a času, které se modifikují v závislosti na výměně informací mezi pachateli. Toto sblížování kriminálních oblastí vede k většímu seskupení vzorců kriminality (Brantingham & Brantingham, 1991).

Obr. 11 Dynamické změny v oblasti výskytu kriminality (Brantingham & Brantingham, 1991)

5. Lovecká typologie pachatele

FBI používá rozdělení pachatelů na organizované a neorganizované. Toto rozdělení může pomoci v geografickém profilování k vytvoření kvalitního profilu, jelikož místo činu a vzdálenost mezi místem útoku a bydliště jsou u obou skupin různé. Z výzkumů vychází, že až 48 % pachatelů svoji kriminální činnost plánuje. Organizovaní pachatelé se liší od neorganizovaných větší plánovitostí akcí, útočí na cizí osoby po delším sledování. Častěji vlastní provozuschopné vozidlo, proto jsou ochotni cestovat za tímto účelem na větší vzdálenosti a jejich aktivní prostor je tudíž rozšířený dále od místa bydliště. Jsou typickými mobilními pachateli, kteří cestují na místo činu vzdáleného i přes pět mil. Neorganizovaní pachatelé mohou znát svoji oběť. Jejich známý prostor je menší než u organizovaných, často si vybírají místo činu na známých lokalitách a útočí v blízkosti důležitých uzlů v aktivním prostoru. Neorganizovaní pachatelé mají tendenci žít a pracovat v větší vzdálenosti od místa činu (Rossmo, 2000). U neorganizovaných pachatelů je obvykle místo přepadení i místem činu. U sériové vraždy není tělo skrýváno a nalézá se na místě činu na rozdíl od organizovaného, kde se místo útoku liší od místa ukrytí těla (Douglas, 1997).

Na základě svých zjištění vypracoval Kim Rossmo loveckou typologii pachatelů. Rossmo sledoval dva komponenty, které se zabývají hledáním oběti a následného útoku. První způsob dělení se zabývá způsobem vyhledávání oběti a ovlivňuje místo setkání pachatele s obětí. Rossmo tuto kategorii rozděluje do čtyř typů pachatelů, kterými jsou lovec (*hunter*), pytlák (*poacher*), troler (*troller*) a traper (*trapper*). Druhý typ rozlišování pachatelů je založen na způsobu útoku na oběť. Tato skupina je rozdělena do tří typů, kterými jsou dravec (*raptor*), pronásledovatel (*stalker*) a uživatel léček (*ambusher*) (Rossmo, 2000).

Lovec je závislý na svém obydlí a pátrat po vhodné oběti vyráží z domovské základny. Lovci vyhledávají oběti nebo cíle ve svém známém prostoru, kterému věří, že obsahuje vhodné cíle. Trestné činy lovce jsou omezeny na město, kde pachatel bydlí (Rossmo, 2000).

Pytlák naopak není závislý na svém bydliště a své cíle si vybírá i mimo svoje město. Pytlák vyhledává své oběti z jiných míst, než je jeho obydlí, a cestuje za tímto účelem i do jiným měst (Rossmo, 2000).

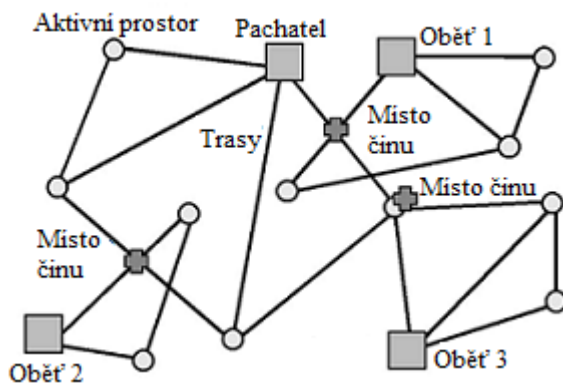
Pachatelé typů troler jsou oportunističtí pachatelé, kteří vyhledávají své oběti během vykonávání rutinních činností. Jejich zločiny jsou často spontánní, i když pachatelé si dobře

plánují své zločiny a útočí pouze tehdy, pokud se jim naskytne vhodná příležitost (Rossmo, 2000).

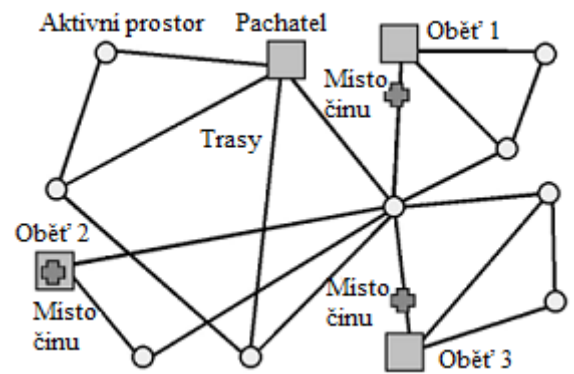
Trapeři vyhledávají své oběti v rámci svého povolání nebo obdobných činností. Oběť většinou přijde k pachatelovi sama. Nejčastěji takovými pachateli jsou zdravotní sestry, sanitáři, „andělé smrti“, opatrovnice, trenéři. Do kategorie traper patří také pachatelé, kteří lákají své oběti pomocí lstí do svých domovů, může se tak dít prostřednictvím reklamy nebo nabídek možného krátkodobého přespání. Do této kategorie také spadá většina ženských sériových vražedkyň (Rossmo, 2000).

Ve druhé skupině, která je rozdělena podle způsobu útoku, se jednotliví pachatelé liší tím, že dravec útočí téměř okamžitě při setkání s obětí. Pronásledovatel sleduje svoji oběť, pohybuje se v jejím aktivním prostoru a čeká na příhodný okamžik k útoku. Uživatelé léček útočí na oběti, které vtáhli do svých „sítí“, tj. na místa, nad kterými mají pachatelé plnou moc. Těla jsou poté ukryta na místech, která patří pachatelovi (Rossmo, 2000).

Rossmo ve své knize demonstuje příklad útoku na několik obětí dravce (obr. 12) a pronásledovatele (obr. 13).

Obr. 12 Příklad útoku dravce (Rossmo, 2000)

Obr. 13 Příklad útoku pronásledovatele (Rossmo, 2000)

V rámci této typologie autor hodnotí pravděpodobný způsob útoku na oběť všech čtyř typů vyhledávání oběti. U vyhledávání oběti typem lovce je pravděpodobný útok možný všemi třemi typy, stejným příkladem je i troler. U typu traper je způsob útoku u všech třech typů redundantní, tj. nadbytečný, jelikož u trapera není potřeba zkoumat způsob útoku. U pytláka jsou možné všechny tři typy útoku, ale u každého typu je menší jistota, než tomu bylo

u lovce nebo trolera. Zároveň autor dodává, že některé kombinace jsou častější než jiné. Například lovec/dravec a traper/uživatel léček je častější než lovec/uživatel léček a traper/dravec (Rossmo, 2000).

6. Prevence kriminality založené na modifikaci prostředí

Environmentální kriminologie již od svého počátku byla zaměřena na prevenci kriminality. Nejznámějším dílem, které se zabývá prevencí kriminality prostřednictvím environmentálního designu, je kniha C. Raye Jefferyho *Crime Prevention through Environmental Design* z roku 1971. Roku 1976 Paul Brantingham a Frederic Faust vydali článek o konceptuálním modelu prevence kriminality. Do této doby byl pojem „prevence kriminality“ používán velmi široce s mnoha protichůdnými aktivitami. Autoři se snažili přesně definovat prevenci pomocí tří úrovní na základě časového rámce. Primární prevence se zaměřuje na modifikaci kriminogenních podmínek ve fyzickém a sociálním prostředí obecně. Sekundární prevence kriminality se zabývá včasnou identifikací potenciálních pachatelů a snaží se poskytnout takovou intervenci, aby se zabránilo vzniku kriminální aktivity. Terciární prevence je zaměřená na prevenci recidivy (Brantingham & Faust, 1976).

6.1 Prevence kriminality prostřednictvím environmentálního designu

Prevencí kriminality prostřednictvím environmentálního designu se zabývali převážně C. Ray Jeffery a Oscar Newman, kteří vydali svá stěžejní díla v roce 1971 a 1972. V jejich modelech se jedná o snižování kriminality prostřednictvím úpravy městského prostředí. Hlavním cílem je tedy navrhnout efektivní využití zastavěného prostředí, které by eliminovalo příležitost spáchat zločin, snižovalo pocit strachu z napadení a tím zlepšovalo i kvalitu života obyvatel. Prevence kriminality prostřednictvím environmentálního designu se zabývá určením podmínek fyzického a sociálního prostředí tak, aby se snížila příležitost spáchat trestný čin. Jedná se o aktivní formu prevence a staví se do opozice vůči reaktivním strategiím, jako jsou soudy nebo nápravná zařízení (Cozens, 2008).

Jefferyho koncept prevence kriminality prostřednictvím environmentálního designu je pojímán velmi široce a holisticky. Jeho teorie propojuje sociální, behaviorální, politické, psychologické a biologické aspekty. Při vytváření modelu byl výrazně ovlivněn behaviorismem, především Skinnerem. Navrhoval model prevence na základě odměn a trestu. Vycházel z předpokladu, že pokud fyzické prostředí bude vytvořeno tak, že pachatel nebude odměněn, ale naopak bude trestán a budou se v něm vyvolávat bolestivé, nepříjemné dojmy, bude se snažit změnit své chování a tím minimalizoval pocit neúspěchu. Jeho model je rozpracován spíše na teoretické rovině, větší využití v praxi má obdobný model prevence kriminality prostřednictvím environmentálního prostředí Oscara Newmana (Schneider & Kitchen, 2007).

Model hájitelného prostoru vytvořil Oscar Newman, který publikoval ve své knize *Defensible Space: Crime Prevention Through Urban Design* v roce 1972. Hlavní myšlenkou hájitelného prostoru je podporovat „smysl pro vlastnictví“ a zvyšovat podvědomou teritorialitu. Newman spatřuje jako největší problém moderní výstavby snižování sousedského citění a společné odpovědnosti za své okolí. Hájitelný prostor popisuje jako systém fyzických a symbolických překážek s jasně definovanou oblastí vlivu a s vylepšenými možnostmi dohledu, což má za výsledek lepší kontrolu nad svým okolím (Cozens, 2008).

Na základě svého výzkumu definoval čtyři prvky hájitelného prostoru, které napomáhají vytvořit bezpečnější prostor. Prvním prvkem je teritorialita, kdy je důležité rozdělit prostor a jasně určit, kdo je zodpovědný za jakou část. Výsledkem je zaujmutí ochranných postojů vlastníků vůči svému svěřenému prostoru. Druhým prvkem je příležitost obyvatelů a dalších bezpečnostních složek pro průběžný dohled. Třetí složkou je úprava fyzického designu pomocí mechanismů, které neutralizují vnímání izolovanosti a jedinečnosti sídlišť. Čtvrtá složka souvisí se zvýšenou bezpečností oblasti, která přímo sousedí se zabezpečeným prostředím (Newman, 1972).

Newman studoval převážně míru kriminality u panelových sídlišť. Vysoká kriminalita je zde způsobená velkým počtem bytů a nájemníků, kteří se navzájem neznají a nemají přehled o obyvatelích domu. Chybí zde jasné vymezení soukromého a veřejného prostoru a není zde ustanoven dohledu nad jednotlivými místy. Dále pak přítomnost velkého množství výtahů, chodeb a alternativních únikových cest, které nejsou dostatečně viditelné a hlídané, a tudíž poskytují příležitost spáchat trestný čin (Cozens, 2008).

Jeden z odborníků na tuto metodu, Timothy Crowe, popsal několik strategií environmentálního designu, které lze využít v praxi. Prvním bodem je jasně vymezení soukromý a veřejný prostor. Dále jasně oddělit i přechodové zóny, které cizímu člověku poskytují informaci, že přechází z veřejného do poloveřejného prostoru a z polosoukromého do soukromého. Další možností je přesunutí bezpečných aktivit do rizikových lokalit, tím by došlo k zvýšení počtu bezúhonných lidí a docílilo by se většího neformálního dohledu. Čtvrtou možností je upravit prostor tak, aby lidé měli povědomí, že oblast je hlídaná (Crowe, 2000).

Evropská unie vytvořila strategii prevence kriminality za pomoci environmentálního plánování. Strategie definuje tři širší kategorie. První kategorie souvisí s obecnou strategií plánování a skládá se z respektování stávajících sociálních a fyzických struktur, míchání

socio-ekonomických skupin, aby se zamezilo izolaci a segregaci a vytvoření a upevnění sousedských vztahů. Druhá kategorie se týká úpravy městského designu. Jednotlivými body této kategorie je dostatečné osvětlení a viditelnost, dále přístupnost, která souvisí s pohybem v prostoru a počtem alternativních cest. Toho se týká již zmíněná teritorialita. Ke zvýšení bezpečnosti pomáhá i atraktivita oblasti a robustnost, např. dveří, oken. Třetí kategorie se týká okamžitého odstraňování nepořádku, graffiti, stanovením jasných pravidel, jak se chovat na veřejných místech a jejich účelné sledování pomocí kamer či hlídek (Schneider & Kitchen, 2007).

6.2 Situační prevence kriminality

Situační prevence kriminality je vysoce praktickým a účinným prostředkem ke snížení konkrétního problému s kriminalitou. V podstatě se snaží změnit situační determinanty zločinu takovým způsobem, aby se snížila pravděpodobnost, že se trestný čin odehraje. Hlavní rozdíl mezi situační prevencí a Jefferyho prevencí kriminality prostřednictvím environmentálního designu a Newmanovým hájitelným prostorem je ten, že situační prevence usiluje o odstranění existujících problémů na rozdíl od environmentálního designu, který se snaží eliminovat předpokládané problémy novými návrhy vycházejícími z předchozích zkušeností s podobnými případy (Clarke, 2008). Situační prevence kriminality je úžeji zaměřena než prevence kriminality prostřednictvím environmentálního designu a klade si za cíl snížit kriminalitu prostřednictvím vysvětlení konkrétních trestných činů na konkrétních případech (Schneider & Kitchen, 2007). První ucelený návrh situační prevence kriminality formuloval Donald V. Clarke, který si všiml, že většina soudobých kriminálních teorií podceňuje situační stránku zločinu (Clarke, 2008).

Základním prvkem situační prevence je pojem příležitost. Cílem této metody je vytvoření konkrétních strategií, které mají snížit, změnit nebo přeměřovat příležitost ke zločinu. Příležitost je podle Clarka definována pěti faktory. Prvním je hodnocení rizika neboli toho, jaká je pravděpodobnost dopadení, za druhé úsilí vynaložené na dosažení cíle, třetím faktorem se hodnotí případná odměna, za čtvrté je to ovlivňování okolím a situačními vyvolávací zločinu a za páté hodnocení celkového trestného činu a pocitu viny. Drahé jízdní kolo ponechané bez dozoru na opuštěné ulici vyvolává mnohem více příležitostí, větší odměnu a mnohem menší rizika a úsilí než vyloupení bankomatu v rušné obchodní čtvrti (Schneider & Kitchen, 2007).

Příležitost hraje důležitou úlohu při páchání trestných činů. Clarke popisuje vliv příležitostí na několika tvrzeních. Příležitost hraje roli v každé formě trestné činnosti, a to i u

pečlivě naplánovaných akcí. Příležitost je důležitou příčinou kriminality. Pravidelné střetávání s příležitostmi vede pachatele hledat další příležitosti. Obecně platí, že jednotlivci, kteří dodržují zákony, mohou spáchat trestný čin, pokud se pravidelně setkávají s vhodnými příležitostmi. Snižování příležitostí ke konkrétním formám trestné činnosti přispěje ke snížení celkové kriminality (Clarke, 2008).

Situační prevence kriminality je zaměřena na specifickou kategorii trestných činů. Je tomu tak proto, že situační determinanty jakékoliv konkrétní kategorie trestných činů jsou zcela odlišné od jiných. Situační prevence si stanovuje úzká, konkrétní témata, jako je krádež automobilů mladistvými, než obecná, příliš široká, jako je např. kriminalita mládeže nebo krádeže automobilů. Jedná se o to, že každý trestný čin, i když se zdají být podobné, má zcela jiné situační determinanty, různé motivy s různými typy potřeb (Clarke, 2008).

Situační prevence kriminality se snaží pochopit, jak byl spáchán trestný čin, namísto pochopit, proč byl spáchán. Clarke považuje za nejdůležitější věc motiv. Rozlišuje mezi motivací, která je dána dlouhodobě a počítá s ní jako s danou skutečností, a motivem neboli účelem páchaní konkrétního činu, který je dán bezprostředně situací. Obecně lze říci, že pro situační prevenci je důležité pochopit motivy jednotlivých forem trestné činnosti i za předpokladu, že se ignoruje celková motivace. Pro pochopení motivů pachatele je důležité přijmout perspektivu pachatele a uvažovat podobně jako pachatel, proto je klíčové soustředit se na modus operandi pachatele (Clarke, 2008).

V rámci situační prevence kriminality bylo popsáno a kvalifikováno několik různých způsobů, které napomáhají ke snižování příležitostí k trestnému činu. V níže uvedené tabulce je uvedeno 25 technik situační prevence kriminality, které jsou seskupeny do pěti kategorií: za prvé zvýšit úsilí, které musí pachatel vynaložit, za druhé zvětšit riziko dopadení, za třetí snížit odměny, za čtvrté snížit provokace, které vycházejí z Wortleyho konceptu situačních vyvolávačů, a za páté znemožnit výmluvy u potenciálního pachatele (Clarke, 2008).

Zvýšení úsilí	Zvýšení rizika	Snížení odměn
1. Posílení odolnosti cíle ▶ Imobilizéry zapalování a zamykání volantu ▶ Přepážky v bankách a na poštách	6. Posílení dohledu ▶ Při odchodu z domova zanechávat dojem přítomnosti ▶ Za večerní zábavou vyrážet ve skupině	11. Skrytí předmětu trestné činnosti ▶ Parkování jinde než na ulici ▶ Neoznačené pancéřované kamiony

▶ Neprůstřelné přepážky		
2. Kontrola přístupu ▶ Elektronické vstupní karty ▶ Aplikace principů hájitelného prostoru	7. Podpora přirozeného dozoru ▶ Kvalitnější pouliční osvětlení ▶ Sousedské hlídky	12. Odstranění předmětu trestné činnosti ▶ Vyjmutelná autorádia ▶ Azylové bydlení pro ženy
3. Monitorování východů ▶ Kontrola jízdenek při opuštění placeného prostoru ▶ Elektronické visačky a štítky	8. Omezování anonymity ▶ Identifikační čísla taxikářů ▶ Školní uniformy	13. Identifikace majetku ▶ Označování majetku ▶ Udělování licencí pro vozidla ▶ Značkování dobytka
4. Odklon pachatelů ▶ Uzavírky ulic a silnic ▶ Samostatné toalety pro ženy	9. Využívání správců a odpovědných osob ▶ Školení zaměstnanců v předcházení kriminalitě ▶ Odměny za ostražitost	14. Narušení nelegálních trhů ▶ Kontroly v obchodech ▶ Sledování inzerátů v tisku
5. Kontrola zbraní a prostředků trestné činnosti ▶ Pivní sklenice z tvrzeného skla ▶ Identifikační fotografie na kreditních kartách	10. Posílení formálního dozoru ▶ Kamery zaznamenávající pohyb ▶ Motocyklové hlídky na parkovištích	15. Odepření výhod ▶ Inkoustové bezpečnostní visačky ▶ Čištění graffiti ▶ Blokace kradených mobilních telefonů
Snížení provokací	Znemožnění výmluv	
16. Snižování frustrace a napětí ▶ Přijatelná délka čekání na baru a zdvořilá obsluha ▶ Uklidňující hudba a tlumené osvětlení	21. Stanovení jasných pravidel ▶ Jednoznačné nájemní smlouvy ▶ Jednoznačná pravidla chování ▶ Registrace v hotelích	
17. Předcházení sporům ▶ Oddělené sektory pro soupeřící fotbalové fanoušky	22. Zviditelňování platných předpisů ▶ „Parkování zakázáno“	

▶ Pevné jízdné v taxicích	▶ „Soukromý pozemek“
18. Omezování pokušení ▶ Kontrola násilné pornografie ▶ Poradenství, jak se vyhnout sexuální viktimizaci	23. Probouzení svědomí ▶ Informační radary podél silnic ▶ Upozornění na celní povinnosti
19. Neutralizace vlivu vrstevníků ▶ „Dobří přátelé nedovolí přátelům pít a řídit“ ▶ Oddělení problematických žáků ve škole	24. Poskytování východisek ▶ Rychlé odbavení vracených knih v knihovnách ▶ Veřejné toalety ▶ Odpadkové koše
20. Odrazování od nápodoby ▶ Okamžité opravy škod ▶ Cenzura detailů o postupech pachatelů	25. Kontrola užívání drog a alkoholu ▶ Personál odmítající nalívat podnapilým a mladistvým ▶ Akce bez alkoholu

Tabulka č. 1 25 technik situační prevence kriminality (Clarke & Eck, 2010)

7. Vybrané aspekty vloupání

Vloupání je často nenásilný trestný čin, na jehož spáchání má velký vliv prostředí (Polišenská, Borovanská & Koubalíková, 2010). Vloupání je definováno v zákoně č. 40/2009 Sb., trestného zákoníku v ustanovení § 121: „*Vloupáním se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly.*“ Uzavřeným prostorem může být dům, obchodní dům, oplocený pozemek nebo automobil. Vloupáním pomocí lstí může být ukrytí se uvnitř obchodního domu před uzavřením nebo vniknutí do bytu na základě falešné identity. Nedovolené překonání uzamčeného znamená, že pachatel se vloupe do bytu na základě odcizeného klíče nebo pomocí vyrobeného paklíče (Polišenská et al., 2010).

Vloupání se dělí na základě provedení, kdy se rozděluje na jednoduché a složité krádeže podle množství překážek, které musí pachatel překonat. Vloupání se může dělit na připravované a nepřipravované. U nepřipravovaných vloupání se pachatel rozhoduje na základě příležitostí na rozdíl od připravovaného, u kterého pachatel zná svůj cíl. Výhradně situačními pachateli bývají méně zkušení, kteří začali s pácháním trestné činnosti v pozdějších letech. Pachatelé, kteří plánují vloupání, započali s trestnou činností v mladším věku a mají většinou vyšší počet trestů (Polišenská et al., 2010).

Pachatel vloupání většinou racionálně uvažuje, rozhoduje se mezi vhodnými cíli a plánuje své vloupání. Podle chování pachatelů na místě činu lze rozdělit jejich strategii na plánovanou a spontánní. U plánované strategie si pachatel naplánuje vloupání do detailu, soustředí se pouze na jediný cíl. Na místě činu se zdržuje co nejkratší dobu, jelikož většinou zná rozmístění místností. Spontánní strategie je více flexibilní a pachatel se na místě činu dokáže adaptovat a upravovat jednotlivé kroky. Tento pachatel zná okolní oblast, nikoliv rozmístění uvnitř domu. Většinou jedná na základě příležitostí a spontánního impulsu (Polišenská et al., 2010).

Strategie pachatelů vloupání se liší podle místa zvoleného cíle. Podle výzkumu se vloupání spáchaná na předměstí zcela lišila od vloupání v centru města. Pachatelé, kteří loupili v centru města, chodili většinou pěšky a hledali převážně hotovost nebo šperky. Do bytů se dostávali předními dveřmi. Na druhou stranu pachatelé na předměstí jezdili starými auty a jejich cílem byla krádež elektroniky. Do bytů se dostávali většinou zadními dveřmi (Clarke, 2008).

Životní prostředí hraje klíčovou roli v pachatelově posouzení rizik, úsilí a zisků při vloupání. Jeden výzkum zjistil, že výrazně vyšší riziko vloupání mají domy, které jsou situovány na rohu s průměrnou rychlostí dopravy, nachází se v blízkosti škol, obchodů, parků a čtyřúrovňových silnic. Rohové domy, které se nacházejí na ulicích s pomalejším provozem a mají v blízkosti semaforey nebo dopravní značky mají menší riziko vloupání, jelikož je zde vyšší pravděpodobnost, že si někdo zloděje všimne (Cromwell, Olson & Avary, 1990).

8. Návrh výzkumného projektu

Návrh výzkumného projektu se týká geografického profilování zaměřeného na trestný čin vloupání. Návrh vychází z poznatků z předešlé literárně přehledové části. Geografické profilování se využívá minimálně a jeho rozvoj v České republice se teprve formuje. Hlavním cílem projektu je porovnat výsledky ze zahraničních studií, které jsou důležité pro toto profilování, s údaji získanými od kriminální populace v České republice. Účelem návrhu je sesbírat informace, podle kterých se pachatelé rozhodují, kde a jak spáchají trestného činu. Jaké podněty hrají nejvýznamnější roli pro rozhodování spáchat trestný čin a do jaké vzdálenosti se pachatelé vydávají hledat svůj cíl.

Vzhledem ke zvolenému tématu byl vybrán kvalitativní přístup. Návrh výzkumného projektu nemá za cíl změřit určité vlastnosti, ale snaží se pochopit motivaci a proces rozhodování pachatele a z výpovědí určit nejvýznamnější vyvolávače, které vstupují do rozhodovacího procesu. V rámci analýzy výzkumník vyhledává a analyzuje veškeré informace, které získává z výpovědí a z nahlédnutí do spisů.

8.1 Cíle projektu

Tento výzkum je zaměřen na zmapování všech proměnných, které ovlivňují rozhodovací proces pachatele. Cílem návrhu je určit roli geografických charakteristik a charakteristik prostředí v rámci páchaní trestného činu vloupání českými pachateli. Cílem výzkumu je analyzovat prvky v prostředí, které zvyšují pravděpodobnost vloupání. Tyto výsledky mohou posloužit v budoucnu v bezpečnostních opatřeních a v prevenci kriminality.

Dalším cílem je určit vzdálenost mezi místy útoku a bydlištěm pachatele. Základním předpokladem je, že pachatel nepáchá trestnou činnost v nejbližším okolí svého bydliště a zároveň, že s rostoucí vzdáleností klesá pravděpodobnost útoku. Cílem výzkumu je tedy porovnat zjištěné informace s údaji z jiných výzkumů a zjistit, zda akční rádius českého pachatele se liší od okruhu, v němž páchá trestnou činnost americký pachatel. V rámci tohoto cíle se zjišťuje i způsob dopravy na místa činu.

Dalším úkolem výzkumu je porovnat informace, které se týkají kruhové hypotézy. Podle teorie se pachatelé rozdělují do dvou skupin podle toho, kde páchají trestnou činnost. Tento návrh porovnává údaje ohledně kruhové hypotézy z jiných výzkumů s informacemi zjištěnými u českých pachatelů v rámci rozhovorů a analýzy spisů. Podle několika výzkumů

převažuje typ záškodník. Tyto výzkumy byly zaměřeny na pachatele znásilnění. Tento výzkum proto porovná tyto údaje s údaji sesbíranými od pachatelů vloupání.

V neposlední řadě je výzkum zaměřen na zhodnocení připravenosti českých pachatelů a do jaké míry plánují svoji trestnou činnost. V rámci připravenosti se bude hodnotit, kolik času pachatel věnuje na seznámení se s místem vloupání, kolik času vynaloží na výběr prostředků, jak podrobně zná časový harmonogram vlastníků obydlí. Zároveň ze zjištěných informací je určeno zastoupení jednotlivých typů pachatelů podle lovecké typologie, kterou vytvořil Kim Rossmo. Jelikož jeho lovecká typologie je zaměřena na pachatele, jejichž cílem je jiná osoba, avšak některé typy se nemohou vyskytovat u pachatelů vloupání, proto je tento výzkum zaměřen převážně na způsob vyhledávání cíle, tj. na lovce, pytláky, trolery a trapery.

8.2 Výzkumné otázky

Základními výzkumnými otázkami tedy jsou:

1. Jaké prvky v prostředí nejvíce ovlivňují rozhodnutí spáchat trestný čin?
2. Podle jakých informací z prostředí pachatelé hodnotí, že na určitých místech je vyšší pravděpodobnost dopadení, a tudíž jsou nevhodná k vloupání?
3. Do jaké vzdálenosti se pachatel vydává vyhledávat vhodný cíl?
4. Jaký dopravní prostředek k tomu využívá?
5. Jak detailně připravují pachatelé své vloupání?
6. Jaký typ pachatele dle typologie Cantera a Larkina je častější u pachatelů v České republice?
7. Jaký typ pachatele převažuje v české populaci podle lovecké typologie Kima Rossmo?

8.3 Metody sběru dat

Pro návrh výzkumného projektu byl zvolen kvalitativní výzkumný design, díky kterému lze postihnout komplexně daný jev. Konkrétně se jedná o několik případových studií. Výhodou případových studií je možnost studovat daný jev více do hloubky a popsat více detailů a tím zachytit celý zkoumaný problém. Při sběru dat je využito několik metod, aby se zachytily všechny důležité informace, které se týkají rozhodovacího procesu pachatele, a všechny faktory prostředí, které působí na pachatelův výběr vhodného cíle.

Jednou z metod sběru dat je rozhovor s jednotlivými pachateli. Výhodou této metody je získání co nejširší variability odpovědí a získání informací, které jsou důležité pro dotyčného pachatele. Rozhovor je nahráván na diktafon a je následně převeden do písemné formy. U rozhovoru je důležité, aby byl veden citlivě a zároveň, aby tazatel se snažil přistupovat k věci informovaně a reflektovat vlastní předsudky. Při rozhovoru se výzkumník ptá na oblasti, které jsou popsány v literárně přehledové části, a na otázky, které jsou popsány výše, aby se docílilo hlavního záměru výzkumu. Tématické okruhy se zaměřují na vyhledávání vhodného cíle přes geografické charakteristiky. Ve výzkumu je využit polostrukturovaný rozhovor, ve kterém jsou otázky, aby mohl proband volně odpovídat a nebyl limitován předepsanými odpověďmi. Volným vyprávěním se docílí velkého množství informací, které následně poskytují dostatečně širokou základnu pro zpracování těchto dat. Návrh otázek je přiložen v Příloze 1. Jedná se o základní strukturu rozhovoru, v závislosti na situaci se výzkumník doptá na další informace.

Druhou využitou metodou je analýza spisů z vyšetřování trestného činu. Informace z analýzy spisů lze srovnat se zjištěnými informacemi z rozhovoru. Pomocí analýzy je možné doplnit informace z rozhovoru a odpovědět na některé výzkumné otázky. Ze spisu například bude jasné, jaký je typ pachatele podle Cantera a Larkina, a tudíž porovnat zjištěné údaje se zahraničními údaji, které se týkají kruhové hypotézy. Rozhovor bude tudíž veden konkrétněji.

8.4 Soubor

V rámci návrhu výzkumného projektu bylo zvoleno přibližně dvacet případových studií. Základními podmínkami pro výběr probandů bylo to, že pachatel musel spáchat minimálně pět trestných činů vloupání a stále je ve výkonu trestu. Pro výběr bylo dále důležité, aby se pachatel zaměřoval pouze na vloupání a krádeže, ze souboru jsou vyřazeni pachatelé, kteří při vloupání někoho znásilnili nebo zavraždili. Hlavním důvodem vloupání do domu je tudíž pouze odcizení majetku, avšak nikoliv vybírání si domu kvůli jedinci, který zde žije. Důležitou podmínkou je dále spolupráce probanda s výzkumníkem, jelikož celý výzkum je postaven na rozhovoru, a tudíž nespolupracující proband neposkytne dostatek informací. Výběr probandů je ovlivněn i vnějšími okolnostmi, jelikož rozhovory se odehrávají ve věznicích. Vzorec se tudíž omezuje na ty pachatele, u nichž věznice poskytla souhlas s výzkumem a nahlédnutím do spisu.

8.5 Sběr dat

Sběr dat probíhá ve věznicích, které poskytly souhlas s výzkumem. Pro rozhovor je připravena samostatná místnost, kde se bude nacházet pouze proband s výzkumníkem. Celý rozhovor bude nahráván na diktafon, aby mohl výzkumník rychle reagovat na odpovědi probanda. Pro vytvoření lepšího vztahu je také nutné, aby se výzkumník plně soustředil na výpověď probanda. Na začátku rozhovoru je důležité, aby proband podepsal písemný souhlas s pořízením nahrávky, která poslouží pouze pro účely výzkumu. Proband může kdykoliv ukončit rozhovor a nepokračovat v účasti na výzkumu. V rámci rozhovoru se výzkumník ptá na oblasti týkající se geografických charakteristik a na otázky důležité pro profilování. Okruh otázek je uveden v Příloze 1. Otázky jsou otevřené, kdy proband bude moci říci vše, co pokládá za důležité. V případě nejasností nebo nových skutečností se výzkumník doptá na další informace. Cílem rozhovoru je získat co možná nejvíce informací, které se využijí v následné analýze. Po skončení rozhovoru se zjištěné informace přepíší. Dalším krokem bude nahlédnutí do pachatelova spisu, díky čemuž se informace zjištěné pomocí rozhovoru porovnají s informacemi z místa činu obsaženými ve spisu. V rámci analýzy spisu lze ještě doplnit nějaké informace z rozhovoru.

8.6 Zpracování dat

Prvním krokem v analýze dat je doslovný přepis získaných rozhovorů. Po přepisu rozhovorů následuje otevřené kódování, kdy se přiřazuje určitý symbol, kód určitému úseku výpovědi. Kódy se přiřazují částem výpovědi, které se opakují nebo jsou důležité v rámci tohoto výzkumu a pomohou odpovědět na výzkumné otázky. Otevřené kódování se udělá pro každou případovou studii zvlášť. Na základě zjištěných kódů z jednotlivých případových studií se vytvoří návrh obecnějších kategorií, kde jsou seskupeny pojmy, které přísluší stejnému jevu. Dalším krokem je porovnání jednotlivých kategorií případových studií mezi sebou a identifikování vztahů mezi jednotlivými kategoriemi a proměnnými. Díky tomu lze vytvořit graf výskytu jednotlivých proměnných, které se podílejí na výběru vhodného cíle vloupání. Dále bude možno porovnat jednotlivé proměnné mezi sebou a určit, které z nich se nejčastěji vyskytují a popřípadě určit nejpravděpodobnější kombinace proměnných.

9. Diskuze

Metoda geografického profilování a návrh výzkumného projektu má své přednosti i omezení. Velkou výhodou geografického profilování je nový pohled na zločin. Tato metoda bere v potaz, že kriminální chování může být ovlivněno i vnějšími vlivy. Geografické profilování tudíž vnímá jedince v prostředí, který je stále pokoušen okolními vlivy. Trestná činnost se tak stává více kontrolovatelná a správnou výstavbou městského prostoru lze snížit míru kriminality. Osobnost člověka lze jen těžko změnit, ale prostředí, ve kterém se páchají trestné činy, se může upravit snadněji. Jako jedna z mála vyšetřovacích metod působí aktivně v zamezování trestné činnosti. Geografické profilování má za jeden z hlavních cílů snížit pravděpodobnost spáchání určitého trestného činu v dané lokalitě. Pro prostředí vytváří příležitosti, které působí na potenciálního pachatele. Studium těchto příležitostí je klíčové pro geografické profilování. Příležitosti působí na pachatele a jejich pochopení je důležité pro geografické profilování, jelikož vyšetřovatel se může vcítit do pachatele a vnímat jednotlivé faktory z prostředí, které iniciují záměr spáchat trestný čin.

Na druhou stranu je tato metoda velmi náročná na množství potřebných dat. Geografické profilování se stále využívá jako poslední možnost. Při vyšetřování trestných činů se stále uplatňují v první řadě tradiční metody, jako je psychologické profilování, vyšetřování na místě činu a behaviorální analýza. Rossmo shrnul podmínky, které je potřeba splnit, aby se využila tato metoda. Jednou z podmínek pro využití geografického profilování je zvýšit pravděpodobnost dopadení pachatele zvláště závažných činů, u nichž vysoké náklady nehrají roli pro vytvoření profilu. Geografické profilování vyžaduje velké množství nasbíraných dat od vyšetřovatelů, pomocí behaviorální analýzy, z rozhovorů s policisty, z místa činu, z informací o dopravním spojení a ze statistik trestné činnosti.

Velkou předností navrhovaného projektu je hloubková analýza dat. Informace o trestném činu jsou získávány prostřednictvím rozhovoru s pachateli. Díky rozhovoru výzkumník získává údaje, které jsou důležité pro pachatele a podle kterých si vybírá svůj cíl. Volným vypravováním pachatel sděluje všechny potřebné informace, které se dají využít v preventivních opatřeních. Detailně sesbíraná data poskytují vhled do jednotlivých případů a představují všechny proměnné, které působí na rozhodovací proces pachatele. Následnou analýzou a porovnáním výsledků jednotlivých případů výzkum předkládá nejdůležitější faktory prostředí, které působí na pachatele.

Data jsou závislá na ochotě pachatelů mluvit pravdu a sdělit tazateli své zkušenosti a dovednosti. Probandi mohou nějaké skutečnosti zatajovat a nesdělovat určité informace, které by mu mohly následně ztížit trestnou činnost.

Určitým omezením při výzkumu je vzorek probandů, jelikož výzkumník je limitován malým množstvím sériových pachatelů vloupání. Výzkumný vzorek obsahuje pouze pachatele, kteří se zaměřují pouze na trestnou činnost vloupání a krádeže.

Dalším omezením je i skutečnost, že informace o proměnných prostředí výzkumník získává pouze od pachatelů, kteří byli dopadeni. Stále existuje nemalé procento zločinců, kteří páchají svoji trestnou činnost a nikdy nebyli dopadeni. Zjištěné teorie mohou tudíž platit pouze pro určitou část kriminální populace. Například Rossmo, Canter a Larkin sestavili určité typologie pachatelů, ale ve skutečnosti mohou být zcela jiné. V reálném světě se může stát, že pachatel se rozhoduje na základě jiných prvků v prostředí, proto je důležité tuto oblast výzkumu stále studovat.

Určitým rušivým faktorem při sběru dat může být nahrávání rozhovorů na diktafon. Diktafon může rozptýlovat pozornost probanda a nemusí se plně soustředit na svoji výpověď. Na druhou stranu proband může pozměňovat svoji výpověď, aby jeho podané informace vypadaly zajímavě a vykreslit se v lepším světle. Rizikem získávání informací od zadržených pachatelů může být také jejich očekávání. Mohou zatajit některé skutečnosti, které by jim mohly nějak více uškodit. Určitým opatřením by mohlo být skrytí diktafonu, čímž by ho nerozrušoval. Otázkou zůstává, zda by se po tomto kroku změnila výpověď, jelikož proband by byl informovaný o pořizování záznamu a musel by podepsat písemný souhlas.

Velkým úskalím tohoto výzkumu a celé metody je časová a finanční náročnost. V rámci výzkumu se musí provést rozhovor s probandem a dále tyto rozhovory analyzovat. Součástí výzkumu je také analýza spisů, kdy detailní rozbor spisu zabere velké množství času. Dále je časově i finančně nákladná přeprava do věznic, kde by se vedl rozhovor a analýza spisů.

Dalším úskalím je ochota věznic v účasti na výzkumu. Jednotlivé věznice by s ním musely souhlasit, vybrat správné probandy a vyhradit pro něj samostatnou místnost. Výzkum by zasahoval do normálního chodu věznice a omezoval by je. Zároveň by musela věznice zajistit bezpečnost výzkumníků a vyčlenit některé zaměstnance, které by ji kontrolovali, a také by museli prověřit samotné výzkumníky, zda s sebou nemají nebezpečné předměty, které by mohli vězni použít jako zbraň.

Komplikované může být také omezení na straně výzkumníka. Jelikož výzkum je prováděn kvalitativně ve formě rozhovoru a analýzy spisů, může docházet k většímu subjektivnímu zkreslení. Jelikož se nevyužívají metody, které jsou standardizovány, posouzení relevantnosti a důležitosti výpovědi je hodnoceno subjektivně. Výzkumník musí být proškolen o dané problematice a disponovat potřebnými znalostmi. Zároveň musí vést rozhovor citlivě a plně se soustředit na probanda. V rozhovoru může na výzkumníka působit mnoho rušivých vlivů, jako je osobnost pachatele nebo způsob vyjadřování. Je důležité, aby si jich byl vědom a dokázal s nimi pracovat.

Závěr

Vysoká míra kriminality je stále podstatným problémem ve společnosti. Lidé se v historii zřekli části své svobody, aby si tím zajistili větší míru bezpečí, proto je důležité usilovat za prostředí bez strachu o svůj život nebo majetek. Kriminalita ovlivňuje velmi negativně život lidí a má také negativní vliv na jejich životní pohodu. Různé vyšetřovací metody a preventivní opatření se snaží zlepšit kvalitu života tím, že zvyšují bezpečnost v oblasti. Geografické profilování nabízí jak aktivní ochranu, tak preventivní opatření.

Tato práce měla za cíl prokázat, že na rozhodování spáchat trestný čin se významnou měrou podílí i prostředí. Dlouhou dobu byl vliv prostředí opomíjen a při vyšetřování hrálo pouze minimální roli. Pohled na prostředí jako na klíčový faktor v páchání trestného činu se změnil především na konci 20. století, kdy se začalo mluvit o environmentální kriminologii. Nejvýznamnějšími představiteli environmentální kriminologie a geografického profilování jsou Paul a Patricie Brantinghamovi a Kim Rossmo. Jejich teorie vytvořily kvalitní základnu pro využití geografického profilování i v praktickém dopadení pachatelů trestné činnosti. Jejich odklon od osobnostních charakteristik pachatele k charakteristikám prostředí znamenal jiný pohled na trestný čin. Prostředí hraje důležitou roli v rozhodovacím procesu pachatele a jeho určitou změnou se může docílit větší bezpečnosti v dané oblasti.

Geografické profilování jako jedna z mála metod využívá své poznatky nejen k dopadení pachatele, ale také ke zvyšování bezpečnosti preventivními opatřeními. Jedním z cílů geografického profilování je upravit prostředí, aby poskytovalo co možná nejméně příležitostí ke spáchání trestného činu. Geografické profilování se snaží vytvořit konkrétní strategie, které mají za úkol snížit nebo změnit příležitosti ke zločinu.

Návrh výzkumného projektu představuje způsob ověření teorií, které se využívají v geografickém profilování, na pachatele trestného činu vloupání. V rámci analýzy spisů a rozhovorů s pachateli je možné určit klíčové faktory, které mají nejvýznamnější vliv na spáchání trestného činu v českém prostředí. Návrh výzkumného projektu se snaží pochopit motivaci a proces rozhodování pachatele a určit nejvýznamnější situační vyvolávače.

Literatura

- Andresen, M. A., Brantingham, P. J., & Kinney, B. J. (2010). *Classics in environmental criminology*. Burnaby, B.C.: Simon Fraser University Publications.
- Barilik, I. N. (2015). *Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality*. Praha: Leges.
- Bennell, C., & Jones, N. J. (2005). Between a ROC and a Hard Place: A Method for Linking Serial Burglaries by Modus Operandi. *Journal Of Investigative Psychology & Offender Profiling*, 2(1), 23-41. doi:10.1002/jip.21
- Bernard, T. J., Vold, G. B., Snipes, J. B., & Gerould, A. L. (2010). *Vold's theoretical criminology*. New York: Oxford University Press.
- Block, R., & Bernasco, W. (2009). Finding a serial burglar's home using distance decay and conditional origin–destination patterns: a test of empirical Bayes journey-to-crime estimation in the Hague. *Journal Of Investigative Psychology & Offender Profiling*, 6(3), 187-211. doi:10.1002/jip.108
- Braga, A. (2005). Hot spots policing and crime prevention: A systematic review of randomized controlled trials. *Journal Of Experimental Criminology*, 1(3), 317-342. doi:10.1007/s11292-005-8133-z
- Braga, A. A., & Weisburd, D. (2010). *Policing problem places: crime hot spots and effective prevention*. New York: Oxford University Press.
- Branthigham, P., & Brantingham, P. (2010). Notes on the geometry of Crime. In Andresen, M. A., Brantingham, P. J., & Kinney, B. J. (Eds.), *Classics in environmental criminology* (s. 231-255). Burnaby, B.C.: Simon Fraser University Publications.
- Branthigham, P., & Brantingham, P. (2008). Crime pattern theory. In Wortley, R., & Mazerolle, L. G. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (s. 78-93). London: Routledge.
- Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L. (1991). *Environmental criminology*. Illinois: Waveland Press.
- Brantingham, P. J., & Faust, F. L. (1976). A conceptual model of crime prevention. *Crime & Delinquency*, 22(3), 284-296. doi:10.1177/001112877602200302

- Burgess, E. W. (1925): The Growth of the City. An Introduction to a Research Project. In Park, R. E., Burgess, E. W., & McKenzie, R. D. (Eds.), *The City* (s. 47-62). Chicago: The University of Chicago Press.
- Canter, D., & Larkin, P. (1993). The environmental range of serial rapists. *Journal of Environmental Psychology*, 13(1), 63-69.
- Canter, D. V., & Youngs, D. (2008). *Principles of geographical offender profiling*. Aldershot, England: Ashgate.
- Clarke, R. V. (2008). Situational crime prevention. In Wortley, R., & Mazerolle, L. G. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (s. 178-194). London: Routledge.
- Clarke, R. V., & Eck, J. E. (2010). *Analýza kriminality v 60 krocích*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American sociological review*, 44(4), 588-608.
- Cornish, D. B., & Clarke, R. V. (2008). The rational choice perspective. In Wortley, R., & Mazerolle, L. G. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (s. 21-47). London: Routledge.
- Cornish, D. B., & Clarke, R. V. (2003). Opportunities, precipitators and criminal decisions: A reply to Wortley's critique of situational crime prevention. *Crime prevention studies*, 16, 41-96.
- Cozens, P. (2008). Crime prevention through environmental design. In Wortley, R., & Mazerolle, L. G. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (s. 153-177). London: Routledge.
- Cromwell, P. F., Olson, J. N., & Avary, D. W. (1990). *Residential burglary: An ethnographic analysis*. Washington, DC: National Institute of Justice.
- Crowe, T. D. (2000). *Crime prevention through environmental design: applications of architectural design and space management concepts*. Boston, Mass.: Butterworth-Heinemann.

- Cullen, F. T., Agnew, R., & Wilcox, P. (2014). *Criminological theory: past to present, essential readings*. New York: Oxford.
- Česko (2009). Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. *Sbírka zákonů*, 2, 11.
- Douglas, J. (1997). *Crime classification manual*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Eck, J. (2005). Crime Hot Spots: What They Are, Why We Have Them, and How to Map Them. In Eck, J., Chainey, S., Cameron, J. G., Leitner, M., & Wislon, R. E. (Eds.), *Mapping Crime: Understanding Hot Spots* (s. 1-14). Washington, DC: US Department of Justice, National Institute of Justice.
- Eck, J. (2003). Police Problems: The Complexity of Problem Theory, Research and Evaluation. In Knutsson, J. et al.: *Problem-Oriented Policing: From Innovation to Mainstream: Crime Prevention Studies*. Volume 15. Monsey, NY: Criminal Justice Press, 79-113.
- Edwards, M. J., & Grace, R. C. (2006). Analysing the offence locations and residential base of serial arsonists in New Zealand. *Australian Psychologist*, 41(3), 219-226. doi:10.1080/00050060600637626
- Gillernová, I., & Boukalová, H. (2006). *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum.
- Gladwell, M. (2008). *Bod zlomu: o malých příčinách s velkými následky*. Praha: Dokořán.
- Holmes, R. M., & Holmes, S. T. (2002). *Profiling violent crimes: an investigative tool*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Horvath, M. A. H. (2009). Offender profiling. In Tong, S., Bryant, R. P., & Horvath, M. A. H. (Eds.), *Understanding Criminal Investigation* (s. 69-92). Chichester: John Wiley & Sons.
- Chainey, S., & Ratcliffe, J. (2005). *GIS and crime mapping*. Chichester: John Wiley.
- Chainey, S., Tompson, L., & Uhlig, S. (2008). The utility of hotspot mapping for predicting spatial patterns of crime. *Security Journal*, 21(1-2), 4-28. doi:http://dx.doi.org/10.1057/palgrave.sj.8350066

- Kennedy, L., Caplan, J., & Piza, E. (2011). Risk Clusters, Hotspots, and Spatial Intelligence: Risk Terrain Modeling as an Algorithm for Police Resource Allocation Strategies. *Journal Of Quantitative Criminology*, 27(3), 339-362. doi:10.1007/s10940-010-9126-2
- López, M. J. (2005). The spatial behavior of residential burglars. In A. van Nes, *Proceedings Space Syntax. 5th International Symposium, TU Delft, Techne Press, Delft*.
- Newman, O. (1972). *Defensible Space: Crime Prevention Through Urban Design*. New York: Macmillan.
- Polišenská, V. A., Borovanská, M., & Koubalíková, S. (2010). *Pachatelé vloupání - osobnost, agrese a strategie*. Praha: Psychologický ústav Akademie věd České republiky.
- Ratcliffe, J. H. (2004). The Hotspot Matrix: A Framework for the Spatio-Temporal Targeting of Crime Reduction. *Police Practice and Research*, 5(1), 05-23.
- Rossmo, D. K. (2000). *Geographic profiling*. Boca Raton: CRC Press.
- Rossmo, D. K., & Rombouts, S. (2008). Geographic profiling. In Wortley, R., & Mazerolle, L. G. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (s. 136-149). London: Routledge.
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press.
- Schneider, R. H., & Kitchen, T. (2007). *Crime prevention and the built environment*. Abingdon: Routledge.
- Schuerman, L., & Kobrin, S. (1986). Community careers in crime. *Crime and justice*, 8, 67-100.
- Stangeland, P. (2005). Catching a Serial Rapist: Hits and Misses in Criminal Profiling. *Police Practice & Research*, 6(5), 453-469. doi:10.1080/15614260500433079
- Van Daele, S., & Beken, T. V. (2011). Out of Sight, Out of Mind? Awareness Space and Mobile Offenders. *European Journal Of Crime, Criminal Law & Criminal Justice*, 19(2), 125-137. doi:10.1163/157181711X566326
- Weisburd, D., Bernasco, W., & Bruinsma, G. J. N. (2009). *Putting crime in its place: units of analysis in geographic criminology*. New York: Springer.

Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1982). Broken windows. *Critical issues in policing: Contemporary readings*, 395-407.

Wortley, R. (2008). Situational precipitators of crime. In Wortley, R., & Mazerolle, L. G. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (s. 48-69). London: Routledge.

Wortley, R., & Mazerolle, L. G. (2008). Environmental criminology and crime analysis: situating the theory, analytic approach and application. In Wortley, R., & Mazerolle, L. G. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (s. 1-18). London: Routledge.

Zapletal, J. (2003). Zločin jako volba. *Kriminalistika*, 36(3), 161-177.

Zimbardo, P. G. (1970). The human choice: Individuation, reason, and order versus deindividuation, impulse, and chaos. In W. J. Arnold & D. Levine (Eds.), 1969 *Nebraska Symposium on Motivation* (s. 237-307). Lincoln, NE: University of Nebraska Press.

Přílohy

Seznam otázek pro polostrukturovaný rozhovor:

Podle čeho jste si vybíral domy ke vloupání?

Kde jste vyhledával vhodné cíle?

Vyhledával jste záměrně vhodné cíle ke vloupání nebo jste na ně narážel při vykonávání běžných činností?

Jaký byl vzhled daných míst?

Ovlivnilo Vás něco v okolí místa činu, že jste si řekl, že jste našel vhodný cíl?

Co Vás naopak odradilo od vloupání se do konkrétního domu?

V jakou dobu jste páchal trestnou činnost? Proč?

Jak jste se na tato místa dopravoval?

Jak jste se vloupal do domů? Měnil jste časem tento způsob?

Měl jste nějaké hranice, vzdálenost, kterou jste nechtěl překročit?

Páchal jste trestné činy v blízkosti Vašeho domu nebo jste dojížděl do jiných částí města?
Proč?

Znal jste dané místo dobře?

Jak vypadala Vaše příprava? Studoval jste daný dům?

Byl jste se na daném místě předem podívat?

Zajímal jste se o obyvatele toho domu, zjišťoval jste si jejich časový harmonogram?

Kde jste se nejčastěji pohyboval? Kam jste chodil do školy, práce, nakupovat?

Kde byste nikdy nepáchal trestnou činnost?